

The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)

ISSN: 2536-4510

Uluslararası Hakemli Dergi

Yıl: 2023 / Aralık

Cilt:8 / Sayı: 3

International Refereed Journal

Year: 2023 / December

Volume: 8 / Number: 3

Editörler / Editors

Doç. Dr. Kamil Ali GIYNAŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Fatih DİNÇER	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ATASEVEN	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Dil Editörü/ Language Editor

Dr. Öğr. Üyesi Faruk TÜRK	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
---------------------------	------------------------------------

Danışma Kurulu /Advisory Board

Prof. Dr. Hülya ARGUNŞAH	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Ziya AVŞAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Chakib BENAFRİ	Cezayir 2 Üniversitesi
Prof. Dr. M. Fatih KÖKSAL	İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Semra TUNÇ	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. İdris Nebi UYSAL	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Tofiq ABDÜLHASANLI	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ARGUNŞAH	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Nedim BAKIRCI	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Salahaddin BEKKİ	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşe DEMİR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Galip GÜNER	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Şahika KARACA	Erciyes Üniversitesi
Prof. Dr. Muhammet Fatih KANTER	Kilis 7 Aralık Üniversitesi
Prof. Dr. Bekir ÇINAR	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Faruk ÇOLAK	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Prof. Dr. Hikmet KORAŞ	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
Doç. Dr. Onur AYKAÇ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

Doç. Dr. Kadir Can DİLBER	Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi
Doç. Dr. Kemal GÖZ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Okan Celal GÜNGÖR	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan MERMER	Sakarya Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet ÖZDEMİR	Amasya Üniversitesi
Doç. Dr. Mert ÖKSÜZ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Fatih ÖZDEMİR	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan ÖZÇELİK	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Doç. Dr. Şamil YEŞİLYURT	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AKSOY	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Orhan Fatih KUŞDEMİR	Amasya Üniversitesi

Hakemler / Referees

Prof. Dr. Mehmet GÜNEŞ	Marmara Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşenur SIR DÜNDAR	Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
Doç. Dr. Hakan AKÇA	Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Doç. Dr. Uğur BAŞARAN	Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa DİNÇ	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa DUMAN	Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Taner GÖK	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Doç. Dr. Mustafa Uğur KARADENİZ	Samsun Üniversitesi
Doç. Dr. Derya ÖZCAN GÜLER	Uşak Üniversitesi
Doç. Dr. Kenan ÖZÇELİK	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÇEVİRME	Kocaeli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Serdar GÜRÇAY	İstanbul Kültür Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Zafer ÖZDEMİR	Kırklareli Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Nagihan BAYSAL YURDAKUL	Ege Üniversitesi

Dergimizin Tarandığı İndeksler ve Veri Tabanları

EBCO, MLA, INDEX COPERNICUS, DRJI, SCIENTIFIC INDEXING SERVICES, ACADEMIC KEYS, RESEARCHBIB, COSMOS IMPACT FACTOR, SYSTEMATIC IMPACT FACTOR, İSAM, ADVANCE SCIENCE INDEX, ROOT INDEXING, ASOS INDEX, GOOGLE SCHOLAR, JOURNAL FACTOR, EURASIAN SCIENTIFIC JOURNAL INDEX, CITEFACTOR, SCIENTIFIC WORLD INDEX, BIELEFELD ACADEMIC SEARCH ENGINE (BASE), ROAD, CROSSREF, OPENAIRE, KAYNAKÇA.INFO, WORLCCAT, SOBİAD

The Journal of Turkic Language And Literature Surveys (TULLIS), yılda üç defa yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Dergi TÜBİTAK ULAKBİM Dergi Park Sistemi bünyesinde hizmet vermektedir. Yayımlanan yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir.

The Journal of Turkic Language And Literature Surveys (TULLIS) is international refereed journal which is publishing biannual. The journal services in the TUBITAK ULAKBİM Academic Turkish Journal Park System. Responsibility of the publishing studies is concern writers.

ISSN: 2536-4510

İletişim / Correspondance

tullisjournal@gmail.com

<http://dergipark.gov.tr/tullis>

<https://www.facebook.com/Tullis-Journal-880249812102808/?fref=ts>

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Makaleler / Articles

ERDOĞAN, BÜŞRA-ALAN, SELAMİ

TÜRK BASININDA EDEBÎ TÜRLERE TAHSİS EDİLMİŞ BİR DERGİ: *RESİMLİ ROMAN MECMUASI*

A JOURNAL DEDICATED TO LITERARY GENRES IN THE TURKISH PRESS:
RESİMLİ ROMAN MECMUASI 134-155

GÖRGEÇ, CELÂL

ANTALYA AĞIZLARI ÜZERİNE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

AN ATTEMPT AT BIBLIOGRAPHY ON ANTALYA SUBDIALECTS 156-174

UYSAL AKMAN, FATMA

ÂŞIK VEYSEL HAKKINDA BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

BIBLIOGRAPHY ESSAY ABOUT ÂŞIK VEYSEL 175-190

Kitap İncelemesi/Book Review

GÜVEN, KÜBRA

SARPKAYA, Seçkin ve SOLMAZ, Erhan (2023). Behlül Dâna Fıkraları.

İstanbul: Divan Kitap, 148 s. 191-194

SARIAYDIN, NUHİLE

ÖZTÜRK, Fatih ve AYKAÇ, Onur (2022). Baba Ravşan Destanı (Özbek Varyantı).

Konya: Palet Yayınları, 200 s. 195-198

Araştırma Makalesi/Research Article

ERDOĞAN Büşra-ALAN, Selami (2023). Türk Basınında Edebî Türlerle Tahsis Edilmiş Bir Dergi: Resimli Roman Mecmuası. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8 (3), 134-155. DOI: 10.30568/tullis.1355086

TÜRK BASININDA EDEBÎ TÜRLERE TAHSİS EDİLMİŞ BİR DERGİ: *RESİMLİ ROMAN MECMUASI**

Büşra ERDOĞAN** -Selami ALAN***

Özet

Tanzimat Dönemi'nden sonra resmîlik kazanan Batılılaşma hareketleri, Osmanlı Devleti'ni birçok açıdan etkilemiştir. Nitekim bu dönemde modern anlamda matbaanın kurulmasıyla, bu yenileşme adımlarına basın ve yayın hareketleri de dâhil olmuştur. Bir müddet sonra da gazete ve dergiler gibi kitlesel iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Tanzimat'tan II. Meşrutiyet'e kadar belli bir oranda gelişen bu hareketlilik, II. Meşrutiyet'in ilanı sonrası daha da artmıştır. Bu dönem içerisinde yayın hayatına başlayan dergilerden biri de *Resimli Roman Mecmuası* olmuştur. II. Meşrutiyet'in ilanından sekiz ay sonra yayınlanmaya başlayan bu dergide roman, hikâye, tiyatro, şiir gibi edebî türlere yer verilmiştir. Ayrıca bazı yazılar resimlerle desteklenmiştir. *Resimli Roman Mecmuası*, 1 Mart 1325/14 Mart 1909 ile 1 Temmuz 1325/14 Temmuz 1909 tarihleri arasında 5 sayı olarak çıkmıştır. Sayı bakımından az olmasına karşılık her sayısında en az 80 sayfa içerik ve dergiye ilave olarak yer verilen 20 sayfalık tiyatro eserleriyle her sayıda yüz sayfalık hacimli bir yayına dönüşmüştür. Dolayısıyla gerek resimlerinin çokluğu gerek muhtevanın genişliğiyle Türk edebiyatında önemli bir mecmua olma özelliği göstermiştir. Bu çalışmada *Resimli Roman Mecmuası* 'nda yayımlanan yazıların tasnif edilip değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda mecmuanın bütün sayıları yapısal özellik ve muhteva açısından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Resimli Roman Mecmuası*, Türk Basın Tarihi, Mecmua, Faik Sabri [Duran], II. Meşrutiyet Dönemi.

A JOURNAL DEDICATED TO LITERARY GENRES IN THE TURKISH PRESS: *RESİMLİ ROMAN MECMUASI*

Abstract

The Westernization movements, which became official after the Tanzimat Period, affected the Ottoman Empire in many ways. As a matter of fact, with the establishment of the printing press in the modern sense in this period, press and broadcasting movements were also included in these steps of innovation. After a while, mass media such as newspapers and magazines emerged. This mobility, which developed to a certain extent from the Tanzimat to the Constitutional Monarchy II, increased even more after the declaration of the Constitutional Monarchy II. One of the magazines that started to be published during this period was *Resimli Roman Mecmuası*, which started to be published eight months after the declaration of the Constitutional Monarchy II. It included literary genres such

* Bu çalışma Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsünde tamamlanan *Türk Basınında Edebî Türlerle Tahsis Edilmiş Bir Dergi: Resimli Roman Mecmuası* adlı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır.

** Yüksek Lisans Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: busraerdogan95@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-3998-0758

*** Doç. Dr., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, e-posta: selami.alan@ibu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-7388-0430

Gönderilme Tarihi: 4 Eylül 2023

Kabul Tarihi: 6 Kasım 2023

Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

as novels, stories, theater and poetry. Some of the writings were also illustrated with pictures. *Resimli Roman Mecmuası* was published in 5 issues between March 1, 1325/14, 1909 and July 1, 1325/14, 1909. Although small in number, it turned into a voluminous publication with at least 80 pages of content in each issue and 20 pages of theater works in addition. Therefore, both the volume of its illustrations and the breadth of its content made it an important collection in Turkish literature. This study aims to classify and evaluate the writings published in *Resimli Roman Mecmuası*. In this context, all issues of the collection are analyzed in terms of structural features and content.

Keywords: *Resimli Roman Mecmuası*, History of Turkish Press, journal, Faik Sabri [Duran], Second Constitutional Monarchy Period.

Giriş

Basın ve yayın araçlarının insan yaşamında ve toplumsal olaylarda baskın olarak yer edinmesi matbaanın icadı ile olmuştur. Matbaanın icadı, pek çok bilim dalını harekete geçirmiş ve bu hareketlilik neticesinde tüm dünyadaki dengeler sarsılmış ve yenilenmiştir. Geniş coğrafyalar üzerinde hüküm süren Osmanlı Devleti de özellikle 18. yüzyıldan itibaren bu gelişmelerden uzak kalamamıştır.

Türk matbaa tarihinde, İbrahim Müteferrika'nın ismi ön plana çıksa da Türklerde basım tarihi Uygurlara kadar uzanmaktadır. Zira yapılan araştırmalarda elde edilen veriler Uygurların alfabe, harf teknikleri ve kâğıt gibi baskı ürünlerini kullandıklarını göstermektedir (Sarıoğlu, 1990: 9). Buna karşın Türkler, Avrupa'da modern matbaanın yaygınlaşmaya başladığı yıllarda gerek kitap basımını dinî açıdan sıcak karşılamadıkları için gerekse elle kitap yazımı ve çoğaltımının yaygın bir sektör olması bakımından matbaadan uzak durmuşlardır (Ertuğ, 1960: 80). Modern anlamda basım yayın hareketlerini geciktiren bu durum, İspanya'da matbaacılık faaliyetlerini öğrenmiş ve Osmanlı Devleti topraklarına göç etmiş olan gayrimüslimler tarafından Osmanlı topraklarında Rum ve Ermeni matbaalarının kurulmasıyla değişmiştir. Yine de Türklerin modern matbaa ile buluşmaları, Lale Devri'ne kadar beklemiştir.

Yirmisekiz Mehmet Çelebi, Lale Devri'nde Osmanlı Devleti'nin Paris'te görev yapmış bir elçisidir. Paris'te oğlu ile beraber görevini ifa ederken matbaacılık faaliyetlerini görmüş ve bunlarla ilgilenmiştir. Aynı şekilde oğlu Sait Efendi de Batı'nın ilim, fen ve teknolojisinden etkilenmiş, bu işlerle yakından ilgilenerek kendisini geliştirmiştir. 1724 yılında ülkeye döndüklerinde Batı'da öğrendiklerini uygulamak istemişler ve bilgilerini, mütercim dostları Müteferrika İbrahim Efendi ile paylaşmışlardır.

Macaristan'a yapılan akınlar sırasında esir düşen ve Macar asıllı bir kavanist olan İbrahim Efendi, esir olarak yaşadığı iki yılın ardından İslamiyet'e geçmiş, Türkçe öğrenmiş ve belirli zaman sonra Nevşehirli İbrahim Paşa'nın dikkatini çekmiştir. Bu dikkat, onun devletin önemli kademelerinde çalışmasını sağlamış, seferlere katılıp tercümanlık yapmasına imkân tanımıştır (Ertuğ, 1960: 88). Basım teknikleri hususunda da bilgisi bulunan İbrahim Efendi, Sait Efendi'nin matbaa fikrine olumlu yanıt vermiş ve asıl adı "Dâr'üt-Tıbâ'at-ül- Âmire" olan Osmanlı Devleti'nin ilk modern matbaasını kendi evinin altında 1727 yılında kurarak tarihi kayıtlara

geçmiştir. Matbaacılık faaliyetleriyle dönemine damga vuran Müteferrika'nın çalışmaları sonrasında Osmanlı'da dört önemli matbaa daha kurulmuştur. Bunlardan ilki III. Selim'in emri ile 1796 yılında kurulan "Mühendishane Basımevi"dir. Bu matbaayı sırasıyla; "Üsküdar Basımevi", "Takvimhane-i Âmire" ve "Bulak Matbaası" izlemiştir (İnuğur, 1982: 155-164). Sait Efendi'nin Batı'dan edindiği bilgilerle İbrahim Efendi'nin tecrübelerinin harmanlanmasıyla başlatılan bu hareket, böylelikle genişlemiş ve kurulan matbaalarda insanların ihtiyaçları doğrultusunda yeni eserler yayınlanmaya başlamıştır.

1. Osmanlı Devleti'nde Gazete ve Dergiler

Osmanlı Devleti sınırları dâhilinde yayımlanan ilk gazeteler, Fransızlar tarafından siyasî bir amaç doğrultusunda çıkartılmıştır. 1795 senesinde çıkan *Bulletin des Nouvelles* isimli gazeteyi, bir yıl sonra yine Fransızlar tarafından çıkarılan *Gazette Française de Constantinople* izlemiştir (Topuz, 2018: 34-35). Fakat bu gazeteler zamanla sayfalarında, Osmanlı hâkimiyeti altında yaşayan azınlıkları kışkırtmak için kaleme alınan siyasî yazılara yer vermişlerdir. Osmanlı yöntemi ise bu durum karşısında duyduğu rahatsızlığı dile getirmiş ve gazetelere yasak koymuştur. Osmanlı Devleti bünyesinde Müslümanların çıkardığı ilk gazete ise *Vakayi-i Mısriye* olmuştur.

Mısır valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından 1828 yılında çıkartılan *Vakayi-i Mısriye*, sayfalarında Arapça ve Türkçe yazılara yer vermiştir. Paşa, bu gazeteyi yabancı gazetelerin siyasi olayları çarpıttığını düşündüğü için çıkarttırmıştır. Öte yandan II. Mahmut da Batılı devletlerin azınlıklar üzerindeki planlarını görmüş ve hem Batı'daki yeniliklerden uzak kalmamak hem halka duyuru yapabilmek hem de Mehmet Ali Paşa'nın Doğu'daki bu hareketine karşılık vermek maksadıyla *Takvim-i Vekayi*'nin çıkarılması için izin vermiştir.

Devlet tarafından çıkarılan ve ilk Türkçe gazete olan *Takvim-i Vekayi*'nin ilk sayısı 25 Temmuz 1831 tarihinde basılmıştır (Oral, 1970: 72). İlk sayısı sekiz sayfa metin olarak neşredilen gazetenin başına Vakanüvis Esat Efendi getirilmiştir. Gazetede, ülkenin iç ve dış olaylarının yanı sıra ticarî ve askerî durumları halka duyurmak amaçlanmıştır.

Tanzimat Fermanı'ndan sonra sosyal hayatın pek çok noktasında görülmeye başlayan yenileşme hareketleri, Türk basınına da etkilemiştir. Özellikle azınlıklara verilen ayrıcalıklı durumlar, bu noktada da kendisini göstermektedir. Zira ilk yarı-özel gazete olarak kayıtlara geçen *Ceride-i Havadis*, Abdülmecit tarafından William Churchill'e verilen bir ayrıcalık sayesinde yayın hayatına başlamıştır. "Yarı resmî olan *Ceride-i Havadis* gazetesi ilim ve ahlak konularından başka edebiyat üzerine makaleler, 1842'de ülkede başlayan tiyatro hayatının verdiği imkânlarla da bazı piyes özetleri yayınlamış, tiyatro hakkında malumat veren bir makalenin yanı sıra diğer bazı edebî sayılabilecek yayınlar yapmak suretiyle edebiyatın gazetelerde yer edinme sürecinin ilk küçük adımlarını atmıştır" (Çıkla, 2009: 36). Yarı resmî gazete olarak sayılmasının nedeni ise basın tarihçilerince devlet tarafından maddi destek almasıyla açıklanmaktadır (Budak, 2014: 194).

Osmanlı Devleti'nde çıkarılan ilk özel gazete ise devletin desteklediği *Takvim-i Vekayi* ve *Ceride-i Havadis*'ten yaklaşık 30 yıl sonra çıkarılabilmektedir. Ağâh Efendi tarafından çıkarılmaya başlanan *Tercüman-ı Ahvâl*, bu bağlamda Türk aydınları tarafından Türk basın tarihine kazandırılan ilk gazetede olmuştur. Şinasi'nin de 24. sayısına kadar eşlik ettiği bu gazete, başta ilk tefrika olan *Şair Evlenmesi*'ni Türk edebiyatına kazandırmanın yanı sıra çeşitli çevirilere, ekonomik konulara, resmi haberlere, tüzük gibi konulara da yer vermiştir (Topuz, 2018: 19). 25. sayıda *Tercüman-ı Ahvâl*'den ayrılan Şinasi, 1862'de tek başına *Tasvir-i Efkâr*'ı yayınlamıştır. İsminden de anlaşılacağı üzere Şinasi bu gazeteyi düşüncelerini dile getirmek amacıyla çıkartmıştır. Nitekim kısa zamanda geniş bir kitleye kavuşması, içeriğinin ve yazar kadrosunun kalitesi; hürriyet ve millet gibi kavramları ilk defa kullanmasıyla bu gazete Türk edebiyatında önemli bir yere sahip olmuş ve amacını gerçekleştirmiştir.

Osmanlı basını, bu dört önemli gazetenin öncülüğünde hızlı bir gelişim içerisine girmiştir. Bunlarla beraber bu süreçte başka gazeteler de çıkmaya başlamış, çıkan gazeteler bazen yönetimle fikir çatışmasına girmiş ve bu durum, yönetimin de tedbirler almasına neden olmuştur. Ali Suavi'nin 1866'da çıkardığı *Muhbir*, 1869'da çıkan *Basiret*, 1870 yılında çıkan ve Namık Kemal ile bütünleşen *İbret* ve Abdülaziz döneminde çıkan *El Cevaib*, *Ayine-i Vatan*, *Muhip*, *Utraıt*, *Terakki*, *Mümeyyiz*, *Hülasatul Efkâr*, *Vakit* ve *İstikbal* gibi gazeteler Türk basınında çeşitlilik ve çok seslilik bakımından önemli bir zemin oluşturmuştur (Topuz, 2018: 25-31). 1864 yılında ise yerel yönetim sistemleri düzenlemesi ile pek çok eyalet vilayetlere dönüştürülmüş, bu vilayetler de gelişim ve ilerleme açısından matbaa ve gazete faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Bu doğrultuda Tuna, Suriye, Halep, Trablus gibi vilayetlerde "vilayet gazeteleri" çıkarılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde dergiciliğin başlaması da gazeteler gibi, Batılı devletlere nispetle oldukça geç gerçekleşmiştir. Batı'nın teknik ve bilim alanındaki yeniliklerinin alınmaya çalışıldığı Tanzimat yıllarındaki ilk dergi, 1849-1851 yılları arasında yayınlanmış *Vakayi-i Tıbbiye*'dir. Bu dergiyi takiben, Münif Paşa'nın "Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye" ismiyle kurduğu heyetin yayın organı görevini görmek üzere, 1862 yılında *Mecmua-i Fünûn* çıkarılmıştır (Şapolyo, 1969: 142). Hukuk, felsefe, gazetecilik, edebiyat gibi konularda bilgi birikimine sahip olan Münif Paşa, kurduğu heyete üye olanlarda da aynı bilgi birikimini aramış ve adaylara Doğu dilleri yanında en az üç yabancı dil bilmeleri şartı ile üyelik hakkı tanımıştır. Yine bu yıllarda, ilk resimli dergi *Mir'at*, ilk müzik dergisi *Musiki-i Osmani*, içeriğiyle ilk çocuk dergisi olma özelliği barındıran *Mümeyyiz*, bazı sayılarında karikatür bulundurarak mizah dergisi özelliği kazanan *Diyojen* ve bunların yanında *Dağarcık*, *Mecmua-i Ulûm* gibi dergiler çıkarılmıştır (Yapar Gönenç, 2011: 64).

II. Abdülhamit'in meclisi feshetmesi ve Kanun-i Esasi'nin işleyişini durdurması daha kontrollü bir dönem içine girilmesine neden olmuştur. Nitekim bu dönemde uygulanan sansür, yayınları durağanlaştırmış ve yayınların sayısını azaltmıştır. Fakat bu ortamda dahi, ses getiren dergiler de çıkmıştır. Bunlar arasında büyük

yankı uyandıran ve birçok edebî hareketin öncüsü niteliği taşıyanlardan biri *Servet-i Fünûn* dergisi olmuştur. Ahmet İhsan Tokgöz tarafından 1891 senesinde *Servet* gazetesinin eki olarak yine Ahmet İhsan tarafından kurulan dergi, *Servet-i Fünûn* Matbaası'nda basılıp yayınlanmaya başlamıştır (İnuğur, 1982: 287). 1893 yılında yayınlanan *Malumat* dergisi de dönemin önemli dergilerinden birisidir. Eski edebiyatı savunan ve geleneksel yapıya sahip olan bu dergi yazarları, *Servet-i Fünûn* dergisinin yazarları ile tartışmalara girmiştir (Yapar Gönenç, 2011: 65). Bu dönemdeki diğer dergilerinden bazıları ise şunlardır: *Mektep*, *Gayret*, *Nilüfer*, *Çocuk Bahçesi*.

25 Temmuz 1908 tarihinde gazetelerde yayınlanan bildiriyle, II. Meşrutiyet'in ilanı duyurulmuştur. Bu tarihten itibaren kısa süreli olarak sansür ortamı kalkmış ve basın yayın hareketleri hız kazanmıştır. Mizah, ziraat, iktisat, fikir ve edebiyat, kadın vb. konulu dergiler bu dönemde artmıştır. Nicelik bakımından artan bu dergilerin birçoğu nitelik bakımından yetersiz kalmış ve halk tarafından rağbet görmemiştir. Öyle ki sadece bir sayıdan öteye geçemeyenler bile olmuştur. Örneğin mizah dergileri Meşrutiyet'in ilanının akabinde sayısal olarak fazlalık göstermiş fakat uzun soluklu olamamışlardır. Yayın hayatı çok fazla sürmeyen bu dergilerden biri de *Resimli Roman Mecmuası* olmuştur.

2. Resimli Roman Mecmuası

Resimli Roman Mecmuası, yayın hayatına 1 Mart 1325 (14 Mart 1909) tarihinde başlamıştır. Her ayın aynı gününde ve aylık bir kere olmak üzere toplam 5 sayı çıkmıştır. Son sayısı, 1 Temmuz 1325 (14 Temmuz 1909) tarihini taşımaktadır. Müdürlüğünü ve imtiyaz sahipliğini Faik Sabri'nin yaptığı bu dergi, aslında *Resimli Kitap* ve *Musavver Muhit*'in gölgesinde kalmıştır. Derginin yönetimi, *Musavver Muhit* ile aynı idarehanede yer almıştır.

Resimli Roman Mecmuası, sayı bakımından az olmasına karşılık her sayısında en az 80 sayfalık içerik ve dergiye ilave olarak yer verilen 20 sayfalık tiyatro eserleriyle, her sayısı yüz sayfalık hacme sahip bir yayındır. Kalem kadrosunda da Safvet Nezihî, Halide Salih mahlasıyla Halide Edip, Ahmet Rasim, Hüseyin Rahmi, Rezaizade Ekrem, Mehmet Rauf gibi güçlü edebî şahsiyetleri bulundurmıştır. Nitekim roman, hikâye, şiir, tiyatro, manzum hikâye gibi edebî türlere yer veren bu mecmua, kısa soluklu olmasına karşılık Türk edebiyat tarihi açısından oldukça önemli bir yer edinmiştir.

“Nüshası 5 kuruş” ibaresi ile “Cağaloğlu ‘Matbaa-ı Hayriye ve Şürekası’nda yayınlanan *Resimli Roman Mecmuası*’nın baş yazarlığını gerek dergideki çok sayıda tercüme esere imza atan gerekse her kapakta ismi yer alan Faik Sabri yapmıştır. Derginin her sayısında kapak resmi, derginin içeriğinde bulunan önemli eserlerden hareketle çizilmiştir. Örneğin 2. sayıda, o sayının önemli eserlerinden olan Halide Salih'in (Edip) yazdığı *Raik'in Annesi* romanından alınma baş karakterin ağaç altında kitap okuduğu sahne resmedilmiş ve resmin üzerine eser ve yazarının ismi iliştilmiştir.

Resimli Roman Mecmuası, birinci sayısının üçüncü sayfasında kalın ve diğerlerine göre daha büyük puntolu harflerle yazılan “Roman meraklılarına müjde! Matbuatımızda inkılap! Tekâmüle doğru bir adım!” ifadeleriyle okurlarına duyurulmuştur. Mecmuanın içeriğinde ise her nüshasında teknil bir romanın yanı sıra üç dört küçük hikâye ve manzum hikâyeler bulunacağı belirtilmiştir. Bu türlere ek olarak telif veya tercüme tiyatro eserlerine yer verileceği vurgulanmıştır. Okurların dikkatini celp edebilmek için dergideki yazar/şair kadrosunun tanınmış kişilerden oluşacağı ve eserlerdeki anlatımın resim ve fotoğraflarla destekleneceği şöyle bildirilmiştir:

“Roman meraklılarına müjde! Matbûatımızda inkılâb! Tekâmüle doğru bir adım!”

Bugün memleketimizde ilk defa olarak tesis olunan bu nefis mecmûa münderecâtının kıymet-i edebîyesi ve resimlerinin nefâseti ile beraber fiyatının ehveniyesi ile kârî’ ve kârîelerin pek ziyade mazhar-ı râğbet ve teveccühü olacağına şüphe yoktur. «Musavver Muhit»imizin nâil olduğu fevkalâde râğbet ve teveccühü şüphesiz ki «Resimli Roman» da kazanacaktır. Çünkü: «Yeni Resimli Roman Mecmuası» her ay 100 sayfa ve altmışa yakın resmi muhtevî olduğu hâlde neşredilecektir.

«Yeni Resimli Roman Mecmuası»nın her nüshasında teknil bir romandan mâadâ üç dört küçük hikâye ve manzum hikâyeler bulunacaktır.

«Yeni Resimli Roman Mecmuası»nın neşredeceği millî romanlar en meşhur üdebâ ve muharririmizin kaleminden çıkacak ve mütercim parçalar da Avrupa meşâhîr-i muharririn asarından muktedir mütercimlerimiz tarafından tercüme edilecek ve millî ve mütercim tiyatro piyesleri de derc edilecektir.

«Yeni Resimli Roman Mecmuası»nın resimleri en muktedir ressamlarımız tarafından yapılacaktır.

«Yeni Resimli Roman Mecmuası» sabırsızlıkla beklenecek ve her ümidin fevkinde nefis ve değerli olacaktır.

«Yeni Resimli Roman Mecmuası»nın ikinci nüshasında: *Raik’in Annesi* / Muharriresi: Halide Salih

Halide Salih Hanım memleketimizin en büyük bir edebîyesi olmak istidadını irâe ediyorlar. Bâhusus «Raik’in Annesi»nin pek lezzetli mütalaa edileceğinden eminiz. Safvet Nezihî Bey’i müteâkib Halide Salih Hanım gibi muktedir bir muharririmizin eserini neşredeceğimiz için fevkalâde müftehiriz. Bu nüshamızda bu romandan mâadâ en meşhur ve mâruf imzalar altında müteaddid hikâye ve manzumlar bulunacağı gibi:

Sultan Selim-i Salis / Tarihî Piyes / Muharriri: Ali Haydar Emir

Sultan Selim-i Salis ser-levhalı tarihî piyesin mâbadı ilave edilecektir. *Sultan Selim-i Salis*’in hâl’iyle katlini ve yeniçerilerin ahvalini musavver olup gayet yeni bir

tarzda kaleme almış olan bu meraklı piyesin pek ziyade mazhar-ı takdir olacağına eminiz” (*Resimli Roman Mecmuası 1*, 1909: ت).

Bu tanıtım yazısından sonra, okurlar mecmua almaya teşvik edilmiştir. Birinci nüshanın üç yüz liraya mal olduğu, baskı klişelerinin Avrupa’da yaptırıldığı, mecmuanın baskısına aşırı biçimde özen gösterildiği belirtilmiş ve bunlar bir fedakârlık olarak nitelendirilmiştir. Bu fedakârlığın karşılığında ise okurdan her sayı için beş kuruş talep edilmiştir. Mecmuanın “neşrolunur olunmaz kapışılacağı” iddia edilerek okurlardan yıllık veya altı aylık abone olmaları istenmiştir. Hatta abone olanlara ayrıca indirim yapılacağı ve hediyeler verileceği söylenmiştir. Dergilerin, abonelerin ikametgâhlarına kadar gönderileceği, fakat taşradaki aboneliklerin farklı ücretler mukabilinde yapılacağı yazılmıştır. Mecmuada verilen kuponun kesilip gerekli yerleri doldurulduktan sonra “«Dersaadet’te Bâb-ı Âlî Caddesi’nde *Musavver Muhit ve Resimli Roman Mecmuası* müdürü Faik Sabri Bey» namına” (*Resimli Roman Mecmuası 1*, 1909: :) gönderilmesi istenmiştir.

Resimli Roman Mecmuası’nın kadrosunda bulunan yazarlar ve bu yazarların kaleme aldıkları edebî türler şöyle sıralanabilir: Saffet Nezihî bir roman, iki hikâye, bir tercüme tiyatro; Tahsin Nahit üç manzum hikâye, bir şiir; Faik Sabri [Duran] bir tercüme roman, bir tercüme hikâye, üç tercüme tiyatro; Ali Haydar Emir [Alpagut] bir hikâye, bir tiyatro; Hamdullah Suphi [Tanrıöver] bir hikâye, bir şiir; Celal Sahir [Erozan] bir manzum hikâye, bir şiir; Faik Ali [Ozansoy] bir manzum hikâye, bir şiir; İbnürrefik Ahmet Nuri [Sekizinci] bir uyarılama tiyatro, bir tercüme tiyatro; Halide Salih [Edip Adıvar] bir roman; Mehmet Rauf bir roman; Hüseyin Rahmi [Gürpınar] bir hikâye; Ahmet Rasim bir hikâye; Ali Ekrem [Bolayır] bir hikâye; Halit Ziya [Uşaklıgil] bir tercüme hikâye Mehmet Sadî bir hikâye; Şahabettin Süleyman bir tiyatro; Cenap Şahabettin bir şiir; Mehmet Emin [Yurdakul] bir şiir; Recaizade Mahmut Ekrem bir şiir ve “Gölge” müstear ismiyle iki manzum hikâye. Öte yandan İlyas Macit, 1. ve 5. sayılarda “Kîlûkâl-i Edebî” başlıklı yazılarında Mehmet Rauf, Taine, Paul Bourget, Tevfik Fikret, Catulle Mendès, Hüseyin Cahit, Abdülhak Hamit gibi şahsiyetlerin sözlerini vermiştir. Bu başlıkta Muallim Vaic ve Keza müstear isimli yazarlar bulunmakta, bu yazarların şahsiyetleri ve edebî kişilikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Ayrıca yine İlyas Macit’e ait Faik Sabri’ye ithaf ettiği “Ninni” isimli bir yazısı bulunmaktadır.

Döneminde yayınlanan ve isminde geçen “resim” kelimesini temsil eden pek çok resme mecmuada yer verilmiştir. Derginin her sayısında yaklaşık elli resim bulunmaktadır. Bu resimler, edebî eserlerin buldukları sayfalarda ve bu eserlerle bağlantılı olarak oluşturulmuşlardır. Dergiye ek olarak verilen tiyatrolarda ise resim kullanılmamıştır. Mecmuadaki resimleri, Sami Bey yapmıştır.

2.1. *Resimli Roman Mecmuası*’nda Yer Alan Romanlar

Resimli Roman Mecmuası’nın isminde “roman” kelimesi bulunması yönüyle muhatabında, dergide yayımlanan yazıların çoğunlukla roman türünde olduğu gibi bir kanı oluştursa da yayınlanan eserler arasında payı en az olanlardan biri roman

türüdür. İncelenen sayılar içerisinde bulunan eserlerden, aşağıdaki tabloda da yer verildiği gibi, sadece dört tanesi roman türündedir.

Bu dört eserden biri olan *Kadınlar Arasında*, Nüzhet ve Sadiye isimli iki kadının on bir mektuptan oluşan konuşmalarını ele alan bir romandır. Safvet Nezihî'nin kaleme aldığı bu romanda kadın kahramanlar ön plandadır. Eser; dil ve anlatım bakımından oldukça sade ve açıktır. Roman hem ülkenin bulunduğu siyasi durumu hem de bu siyasi durumun kişilere özellikle de kadınlara nasıl yansıdığını, II. Meşrutiyet'in ilanı ile birlikte İstanbul halkının sokaklara dökülmesini, ilanın kişilere sağlayacağı hürriyeti, eski-yeni çatışması gibi konuları işlemiştir. Özellikle de kadınların, II. Meşrutiyet ile birlikte artık daha özgür ve erkekler ile eşit bir konumda olduğuna çokça vurgu yapılmaktadır. Nitekim romanda Nüzhet'in ağabeyinin ağzından bu duruma şöyle değinilmiştir:

"...Peder hâlâ eski kafada. Kadınları yalnız çocuk makinesi zannediyor. Zamanın uyandırdığı tahayyülât-ı fikriyyeye vâkıf olmayı istemiyor. Otuz seneden beri Meclis-i Meb'ûsan'ın sözünü ağza almaya bile cesaret edemediğinden vukûna bir türlü ihtimal veremiyor..." (Safvet Nezihî, 1909: 5).

Mecmuadaki ikinci roman, Halide Edip'in [Adıvar] "Halide Salih" imzasıyla yayımladığı *Raik'in Annesi* isimli eserdir. İlk romanı *Heyhula* ile aynı zamana denk gelen *Raik'in Annesi*, önce *Demet* dergisinde tefrika edilmeye başlanmış fakat burada tamamlanmamıştır. Sonrasında *Resimli Roman Mecmuası*'nda tamamı yayımlanmış ve Halide Salih Hanım'ın önemli bir eseri olarak kayıtlarda yerini almıştır. Romanın konusu, ailesinin isteğiyle evlendirilmek istenilen Siret isimli karakterin, bu isteği reddederek Heybeliada'ya gelmesi, burada ana kahramanlardan Rauf, Raik ve Raik'in annesi Refika üzerinden yaşanan aile dramına şahit olmasıdır. Kadın ve çocuk eğitimin öneminin vurgulandığı romanda Doğu- Batı üzerinden de kadın karşılaştırılması yapılmıştır:

"Kocasını, "Bonjour" diye karşılayan, Beyoğlu'nda Fransızca pazarlık eden, çocuğuna anneden evvel "mama" dedirten kadınlardan Allah, bizim gibi kendi hâlinde yaşayan gençleri muhafaza etsin. Benim için ihtiyar edilen bu tahsile, bu zahmete intisap edilen mükemmeliyete, hele "kiki koko" şarkılarına ne kadar acıdım..." (Halide Edip, 1909: 83).

Mecmuanın üçüncü romanı, Türk edebiyatında psikolojik türde eserler kaleme alan Mehmet Rauf'a ait olan *Serâp*'tir. Kahramanın isminin belli olmadığı romanda, erkek başkişi üzerinden ruhsal ve toplumsal eleştiriler kaleme alınmış, kadın erkek ilişkisi, evlilik, gençlik-yaşlılık karşıtlığı gibi konulara değinilmiştir. "Serap romanı erkek karakterin kendiyile ve zamanla olan iç hesaplaşmasının hikâyesi olduğu için sadece onun kadınlarla ve aşka ilgili değerlendirmelerini görmekteyiz. Fiilî bir aşk hikâyesi yoktur ve karısı olay örgüsünün aktif bir unsuru değildir" (Ferhatoğlu, 2018: 28). Romanda dikkat çeken bir husus ise evlilik öncesi ilişki durumunun cesur bir şekilde aktarılmış olmasıdır. Başkişi, görüştüğü kadının evinde gizlice onunla birlikte olur ve daha sonra bu durum yaşanmamışçasına onunla evlenerek durumu kurtarır.

Mecmuanın tek tercüme romanı Ludovic Halevy'e ait olan *Kardinal Ailesi*'dir. Fransızca olan bu eserin mütercimliğini mecmuanın müdürü Faik Sabri yapmıştır. Sekiz bölümden oluşan romanda, erkek başkişi üzerinden kardinal ailesinin dört üyesinin yaşantıları, sıkıntıları, toplumsal olaylardaki rolleri ve toplumdaki yansımaları bölümler üzerinden anlatılmış ve Fransa'nın dönemseller durumlarına değinilmiştir.

Netice itibariyle dört roman da genel anlamda içinde buldukları toplumu ve ruh hâlini eleştirel bir bakış ile aktarmıştır. Karakterler açısından romanlarda kadınlar ön plandadır. Mecmuada bulunan dört roman içerisinde sayfa sayısı olarak en hacimli *Kardinal Ailesi*'dir. *Kadınlar Arasında*, *Raik'in Annesi* ve *Serâp* ise millî roman başlığı ile yayımlanmıştır.

Tablo 1: *Resimli Roman Mecmuası*'nda Yayımlanan Romanlar

Eser	Yazar	Tür	Yer Aldığı Sayı Bilgisi
Kadınlar Arasında	Safvet Nezihî	Mektup Roman	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/14 Mart 1909, s.1-51.
Raik'in Annesi	Halide Salih [Adıvar]	Millî Roman	RRM, Nu.2, 1 Nisan 1325/14 Nisan 1909, s. 81-119.
Kardinal Ailesi	Muharir: Ludovic Halévy Mütercim: Faik Sabri [Duran]	Tercüme Roman	RRM, Nu.4, 1 Haziran 1325/14 Haziran 1909, s.225-301.
Serâp	Mehmet Rauf	Millî Roman	RRM, Nu.5, 1 Temmuz 1325/14 Temmuz 1909, s.305-352.

2.2. *Resimli Roman Mecmuası*'nda Yer Alan Hikâyeler

Resimli Roman Mecmuası'nda toplam on bir hikâye bulunmaktadır. Bu hikâyelerin üçü tercümedir. Bunlardan ilki Hüseyin Rahmi'ye ait "Ecir ve Sabır"dır. "Ecir ve Sabır", çocuğu Cemal'i kaybeden Behiye Hanım'a başsağlığına gelen komşularının; "Allah ecir sabır versin." sözü ile başlayıp gelişen olayları anlatan trajikomik bir hikâyedir. Hikâye, cehaletin ve halk inanışlarının yanlışlığını gülünç bir eleştiri ile vermiştir:

“Bu matemzede valideyi teselli için «Allah ecir sabır versin» demeğe gelen kadınların üç dört gün arkası kesilmez. «Ecir ve sabır» kelimâtının medlûllerine bakılırsa gelenlerin vazife-i taziyeti ağlayanı susturmak olacağına şüphe yokken bilâkis girye ve figâna teşvik edenler görülür. Her yeni gelenin taziyet-i cedidesiyle Behiye Hanım’ın ceriha-ı teessürü tazelene tazelene bîçâre kadın bir hafta zarfında o kadar gözyaşı döker ki artık guded-i ayniyesinde sermaye-i dümû‘ kalmaz...” (Hüseyin Rahmi, 1909: 57).

Mecmuada yer alan hikâyelerden biri olan “Londra’da Bir Gece”, Ahmet Rasim’e aittir. Başkişinin arkadaşına Londra’da başına gelen gülünç olayı anlattığı bu hikâye, bir anı izlenimi vermektedir.

“Madam Lus” ise Fransızcadan tercüme bir hikâyedir. Yazarı André Theuriet olan bu eserin mütercimliğini Faik Sabri yapmıştır. Eski yaşadığı muhite geri dönen erkek karakterin çocukluk anılarındaki Madam Lus’u hatırlaması ve Madam Lus’a duyduğu aşk neticesinde yaşanan olaylar hikâyenin konusu olmuştur.

Resimli Roman Mecmuası’nda Safvet Nezihî’ye ait “Sümüklü Faik” ve “İki Mektup” başlıklı iki hikâye bulunmaktadır. “Sümüklü Faik”, Faik isimli bir gencin etrafında kurulmuş olay örgüsüne sahiptir. Hikâyede, Galatasaray Lisesi’nde okuyan Lütfi’nin ve arkadaşı Ziya’nın sevmedikleri ve “Sümüklü” lakabını taktıkları Faik ile yaşadıkları çatışmalar anlatılmaktadır. Yazarın “İki Mektup” adlı hikâyesi ise anne Nermin ve kızı Cavidan arasındaki mektuplaşmayı içerir. Anne, Selanik’te evli olan kızının evliliği hakkında ona nasihatlerde bulunur. Çocukça davranmaması gerektiğini, eşine karşı yanlış davranışlar sergilediğini söyleyerek ona birtakım öğütler verir.

“Pembe Kurdelalar”, Hamdullah Suphi’nin kaleme aldığı hikâyedir. Anlatıcı erkek başkişi, Seniye ve Seniye’nin kız kardeşi etrafında kurgulanan hikâyede, ölüm konusu üzerinde durulur.

Mecmuadaki mevcut hikâyelerden biri de Kemalzade Ali Ekrem’in “Hatice Hanım” adlı eseridir. Hikâyede yazar, kendi küçüklüğünden itibaren evlerine gelip giden, korkutucu olmasının yanında ağzı laf yapan ve gülünç durumlar yaşamış Hatice Hanım isimli bir kadının yaşantısını anlatır.

Hikâyeler içinde yer alan ikinci tercüme eser, Gabriele D’anunzio’ya ait “Ofena Dukası’nın Ölümü” isimli hikâyedir. Bu eserin İtalyancadan çevirisini Ali Fahri yapmıştır. Hikâye, günümüzde İtalya’nın Abruzzo bölgesine bağlı bir komün olan Ofena’da geçmektedir. Ofena Düküne eski adıyla Dukasına karşı yapılan halk ayaklanmasını konu almakta ve kısa bir zaman dilimini kapsamaktadır.

Mecmuaya ait son tercüme hikâye, Gustave Droz’a ait “L’Omelette” isimli hikâyenin tercümesi olan “Çılbrı”dır. Bu hikâyenin mütercimliğini Fransızcadan Halit Ziya yapmıştır. Jorj ve Luiz isimli evli çiftin bebeklerini evde bırakarak ormanda yürüyüşe çıkmalarını ve orada bir ses duymaları üzerine sesi takip ederek kulübeye gitmeleriyle gelişen olayları ve belli bir zaman sonra kadın karakterin ölümü sonrası kulübeye geri dönüşünü konu alan bir hikâyedir.

Mecmuada yer alan “Dalgıçlar”, Ali Haydar Emir’e ait hikâyedir. Yedi mektuptan oluşmaktadır. Ayrılmış fakat birbirlerine duydukları sevgi bitmemiş iki sevgilinin aşkları, dalgıç bir nişanlı çift üzerinden hikâyeleştirilmiştir. Nişanlısından ayrılan kadın, kardeşine bu acıyı anlatan mektuplar yazar. İki Rum dalgıç Adonis ve Venüs’ü gören kadın, onların sevgisine gıpta ederek bakar. Adonis denize dalmaktadır, yukarıda Venüs ise ona hortum ile hava vermektedir. Hikâye bu iki dalgıç sevgiliden biri olan Adonis’in ölümü ile son bulur.

“Zeynep’in Nişanlısı” hikâyesinin yazarlığını ise Mehmet Sadı yapmıştır. Eser, Zeynep adlı bir kızın hem sevgilisi hem de teyzesinin oğlu olan Hasan’ın askere gitmesini ve geri dönmemesini anlatmaktadır.

Resimli Roman Mecmuası’nda bulunan hikâyelerde; aşk, yasak aşk, aile, evlilik gibi bireysel konuların yanı sıra askerlik, halk inanışlarının yanlışlığı gibi sosyal temalar da ele alınmıştır. Fakat II. Meşrutiyet sonrası Türk edebiyatında varlığını hissettirmeye başlayan Türklük ve milliyetçilik fikirleri bu hikâyelerde ele alınmamıştır. “Zeynep’in Nişanlısı”, “Ecir ve Sabır”, “Sümüklü Faik”, “Hatice Hanım” gibi hikâyeler de süslü ve ağır dilden uzak sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. “Pembe Kurdelalar” isimli hikâye Hamdullah Suphi’nin dil anlayışına bağlı olarak tamlamalı ve ağırdır. Mecmuada bulunan hikâyeler arasında “İki Mektup” ve “Dalgıçlar” mektup hikâye tarzında yazılmıştır. “Londra’da Bir Gece” haricindeki hikâyelerin sonları hep elîm bir olayla bitmiştir. Hikâyelerin anlatı zamanı genel olarak geçmişten güncele doğru kurgulanmış olup hikâyelerin güncel kısımlarında kötü bir olaya yer verilerek anlatılar sonlandırılmıştır.

Tablo 2: *Resimli Roman Mecmuası*’nda Yayınlanan Hikâyeler

Eser	Yazar	Tür	Yer Aldığı Sayı Bilgisi
Ecir ve Sabır	Hüseyin Rahmi [Gürpınar]	Hikâye	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s.53-60.
Londra’da Bir Gece	Ahmet Rasim	Hikâye	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s.65-67.
Madam Lus	Andre Theuriet/ Mütercim: Faik Sabri [Duran]	Tercüme Hikâye	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s.68-74.
Sümüklü Faik	Safvet Nezihi	Hikâye	RRM, Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.121-135.
Pembe Kurdelalar	Hamdullah Suphi [Tanrıöver]	Hikâye	RRM, Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.145-147,160.
Hatice Hanım	Kemalzade Ali Ekrem [Bolayır]	Hikâye	RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, s.161-177.

İki Mektup	Safvet Nezihi	Mektup Hikâye	RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, s. 178-185.
Ofena Dukasının Ölümü	Gabriele D'anunzio /Mütercim: Ali Fahri [Ağbaba]	Tercüme Hikâye	RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, s.185-192.
Çılbır	Gustave Druz /Mütercim: Halit Ziya [Uşaklıgil]	Tercüme Hikâye	RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, s.197-206.
Dalgıçlar	Ali Haydar Emir [Alpagut]	Hikâye	RRM, Nu.5, 1 Temmuz 1325/ 14Temmuz 1909, s.353-368.
Zeynep'in Nişanlısı	Mehmed Sadi	Hikâye	RRM, Nu.5, 1 Temmuz 1325/ 14Temmuz 1909, s.369-374.

2.3. Resimli Roman Mecmuası'nda Yer Alan Manzum Hikâyeler

Resimli Roman Mecmuası içerisinde yedi manzum hikâye bulunmaktadır. Bunlardan üçü Tahsin Nahit'e aittir. Bu hikâyeler; "Kış", "Kamerin Bir Hikâye-i Aşk" ve "Rüya-yı Mehtâb" başlıklarını taşımaktadır. "Kış" aslında, "Serâb-ı Müstakbel" başlığı altında "Yaz" ve "Kış" olarak iki bölümden oluşmaktadır. Daha sonraları *Ruh-ı Bî-Kayd* isimli kitapta da yer alan bu manzum hikâyelerden sadece "Kış" bölümü mecmuada bulunmaktadır. Zaten mecmuada da "Manzum Küçük Hikâye/Serâb-ı Müstakbel Hikâyelerinden" açıklamasıyla verilmiştir. Tahsin Nahit bu manzum hikâyede, doğa tasviri üzerinden duygularını yansıtmıştır. Beyit nazım birimini kullanarak sevdiği kadın için bir hayalini dile getiren Nahit; sevgi dolu, mutlu, küçük ama huzurlu bir ev tasviri yaparak hislerini ve hayallerini dile getirmiştir.

Tahsin Nahit, "Emin Bülent'e" ithafıyla yayımladığı "Kamerin Bir Hikâye-i Aşk" adlı eserinde de başlığın hemen altında "Küçük Hikâye" açıklamasını yapmıştır. "Kamer" onun en sık kullandığı temlerden biridir ve ona göre "kamer daima geceyi aydınlatır ve nurlar saçar, aynı zamanda şairin en yakın dostu ve şiir beldesinin ilahesidir" (Kabakcı, 2002: 60). Bu eserinde de kameri kişileştirerek bir aşk hikâyesini onun bakış açısıyla anlatır. Altı asırdan beri biten, yok olan, devrilen hür devirden bir parça eser arayışını ümit kavramı ile birleştirir. Fakat hikâyeyi acıklı bir şekilde bitirir. Mecmuada, hikâyenin içeriğiyle olarak bağlantılı aşağıdaki şato resmine de yer verilmiştir (Tahsin Nahit, 1909: 207).

Resim 1

Tahsin Nahit, diğer manzum hikâyelerinde olduğu gibi “Rüya-yı Mehtâb” adlı çalışmasının başlığından sonra da bir açıklamaya yer vermiş ve bu anlatı için “Hikâye-i Esâtir” ifadelerini kullanmıştır. Fecr-i Âti’ye mensup diğer sanatçılara benzer şekilde akşam vaktini çok seven Tahsin Nahit, bu manzum hikâyede de gece, mehtap, kamer ve leyal kelimelerine sıkça yer vermiştir. Denizi ve kameri; ızdıraplarını hafifletip hayallere dalmasını sağlayan iki kız kardeş gibi görmüş ve kamerin ışığıyla raks eden dalgaların hayal dünyasında oluşturduğu bir peri hikâyesini anlatmıştır.

Mecmuada yer alan manzum hikâyelerden “Buhran”, Celal Sahir’e aittir. Şair, bu dergi haricindeki diğer manzum hikâyelerinde de olduğu gibi burada da bireysel bir konuyu ele alır.¹ Uzun bir metne sahip olan “Buhran”da, karısının kalbini kırmış bir adamın, karısından af dilemesini anlatır. Eşine yer yer serzenişlerde bulunan ve yaptıkları için yalvararak özür dileyen bir kocanın seslenişini aktarır.

Dergide bulunan bir manzum hikâye de Faik Ali’ye ait “İhtiyac-ı Mağfiret”tir. Dörtlükler ve bentlerden oluşturulmuş bu eser, mezarlıktaki karamsar bir ortamı anlatmaktadır.

Ayrıca “Gölge” müstear ismiyle mecmuanın 1. ve 2. sayısında, fotoğrafların altına mısra veya beyitler yazılarak iki manzum hikâye daha oluşturulmuştur. Diğer bir ifadeyle, mısra ya da beyitlerle anlatılanlar görsellerdeki kişilerin jest ve mimikleriyle desteklenmiştir. Bu anlatım tarzının, mecmuanın 2. sayısında yer alan örneği şöyledir (Gölge, 1909: 142-144):

¹ Mehmet Güneş, *Servet-i Fünûn’dan Cumhuriyet’e Türk Edebiyatında Manzum Hikâye* adlı çalışmasında, Celal Sahir ve Orhan Seyfi’nin kaleme aldıkları hariç olmak üzere Türk edebiyatındaki manzum hikâyelerin sosyal içerikli olduğunu belirtir (2016: 38).

1.

Bizim kerîmeye tâlib mi çıktı? Pekâlâ...
Kimin nesiye haber ver aman bu zatı bana.

2.

Aman ne “kader” mi? Yahu o çapkının biridir;
Hemen gidip de ki reddetti, vermiyor, yetişir.

3.

Bakın şu züppeye göz değmiş öyle mi
kızıma?
Hayır, hayır.. Olamaz, yok.. Hayır, hayır..
Asla.

4.

Hayır, canım; ibrâdır.. O başka; yüz lirayı
Ağırlık olmak için önceden verirse peki.

5.

Nikâh ne vakitte; öbür gün mü? Sen bu akşam git
Masârif olmak için nakdi al da teslim et.

Tablo 3: *Resimli Roman Mecmuası*'nda Yayımlanan Manzume Hikâyeler

Eser	Yazar	Yer Aldığı Sayı Bilgisi
Kış	Tahsin Nahit	R.R.M., Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s. 61-63
Başlıksız	Gölge (Müstear İsim)	R.R.M., Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s. 75-78
Başlıksız	Gölge (Müstear İsim)	R.R.M., Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.142-144
Buhran	Celal Sahir [Erozan]	R.R.M., Nu.3, 1 Mayıs 1325/14 Mayıs 1909, s. 193-196
Kamerin Bir Hikâye-i Aşkı	Tahsin Nahit	R.R.M., Nu.3, 1 Mayıs 1325/14 Mayıs 1909, s. 207-208
İhtiyac-ı Mağfiret	Faik Ali [Ozansoy]	R.R.M., Nu.3, 1 Mayıs 1325/14 Mayıs 1909, s. 214-215.
Rüya-yı Mehtâb	Tahsin Nahit	R.R.M., Nu.5, 1 Temmuz 1325/ 14 Temmuz 1909, s.376-377

2.4. Resimli Roman Mecmuası'nda Yer Alan Şiirler

Resimli Roman Mecmuası, adından dolayı her ne kadar kişilerde roman türü üzerine yoğunlaşan bir mecmua beklentisi oluştursa da sayfalarında sayı bakımından romandan daha fazla şiire yer vermiş bir dergidir. Zira mecmuanın genelinde yayımlanan dört romana karşılık yedi şiir bulunmaktadır.

Bunlardan ilki Cenap Şahabettin'e ait olan ve uykudaki bir kadına yazılmış "Baş Ucunda" isimli şiirdir. *Resimli Roman Mecmuası*'nda şiirin bulunduğu sayfada uyuyan kadın tasviri de verilmiştir. Dil ve üslup olarak kapalı, imgeli bir anlatımı olan şiir, Cenap Şahabettin'in şiir anlayışını yansıtmaktadır.

"Ne Zaman?" şiiri, Mehmet Emin'e aittir. Şiirde, "Rasim Haşmet Bey'e" ithafıyla, "Rus-Japon Muharebesi sırasında yazılmıştır." dipnotu bulunmaktadır. Sade bir dil ile yazılmıştır. Siyasi bir eleştiri içeren şiirde medeniyetin gelmesiyle barış düzeninin olacağı düşünülen dünyada insanın değişmediği ve yine aynı açgözlülükle ülkelere saldırmaya devam ettiği Rusya üzerinden verilmiştir.

Recaizade Mahmut Ekrem'e ait olan "Temenni-i Bahar", aslında daha önce *Servet-i Fünûn*'da tablo altı şiir olarak yayımlanmıştır. *Resimli Roman Mecmuası*'nda bulunan metin ile *Servet-i Fünûn*'da yayımlanan metin arasında birkaç kelime farkı olmakla beraber, şiir bütünsel olarak aynıdır. *Servet-i Fünûn*'da çiçeklerle bezemiş bir resim üzerine yazılan bu şiirde bahar teması işlenmiş, baharın gelişi tasvirler yapılarak beklenmiştir.

Hamdullah Suphi'nin *Resimli Roman Mecmuası*'nda yayımlanan "Bir Ümid" isimli şiirinde, ızdırap içindeki bir sevgilinin aşkı ve bu ızdıraptan zevk alması aktarılmıştır.

Mecmuadaki şiiri yayımlanan şairlerden biri de Faik Ali'dir. *Resimli Roman Mecmuası*'nda "Tayf-ı Girizan'dan Bir Parça" başlığıyla yayımlanan bu şiir aslında "Tayf-ı Girizan" başlığıyla pek çok derginin sayfalarında yer almış uzun bir manzumedir. Bir aşk şiiri olma özelliği yansıtan şiir, 2 beyit 3 dörtlükten oluşmaktadır.

Celal Sahir'in de mecmuada bir şiiri bulunmaktadır: "Leyal-i Sahiriyet". 2 dörtlük 2 üçlük olarak sone nazım şeklinde kaleme alınan ve şairin *Beyaz Gölgeler* kitabında da yer bulan bu şiire mecmuada, "14 Kanun-ı Evvel 1322" notu düşülmüştür. Celal Sahir bu şiirde, ufuktaki maviliğin sevdiği kadının gözlerindeki mavilikten kaynakladığını ve güneş gibi etrafı aydınlatan bu gözleri nasıl büyük bir cesaretle öptüğünü anlatır. Nitekim bu öpmenin etkisiyle uyanan tabiat unsurlarının suskunluklarını bozarak gülücükler dağıtmaya başladıklarını söyler. Zira "Celal Sahir, kadınları sadece sevecek veya âşık olunacak bir insan olarak görmemektedir. Ona göre kadın, varlığında taşıdığı değerle bu dünyayı güzelleştirir ve daha yaşanılabilir bir hâle getirir" (Kandemir, 2020: 245).

Tahsin Nahit'in ise mecmua içerisinde "İhtiyar Kayıkçı" isimli bir şiiri mevcuttur. Safvet Nezihî'ye ithaf edilen bu şiirde şair, kayığı ve kulübesinden başka bir şeyi olmayan ve yaşamını kayıkcılık ile geçiren bir ihtiyarın ömrünü anlatır. Tahsin

Nahit burada insan ile duygularını sembollerle vermiş, kayığı küçük bir tahta olarak tasvir etmiş, kayıktan vefa umarak dalgalarla boğuştuğunu belirtmiş ve denize açılması ile ufkunun açılmasını özdeşleştirmiştir.

Mecmuadaki şiirler, şairlerin yaşadıkları dönem ve içinde buldukları edebî anlayışa göre incelendiğinde, mecmuanın genelinde Fecr-i Âti Topluluğu şairlerinin hâkim olduğu ve şiirlerin gerek dil ve üslup gerekse tema bakımından topluluğun anlayışına uygun şekilde yazıldığı görülmektedir. “Baş Ucunda”, “Temenni-i Bahar”, “Tayf-ı Girizan’dan Bir Parça”, “İhtiyar Kayıkçı”, “Bir Ümid”, “Leyal-i Sâhriyet” isimli şiirlerde sembolizme bağlı olarak durgun sular, ay ışığı, alacakaranlık, tan ağartısı, perdede gezinen gölgeler ve ölüm başlıca tema olarak kullanılmıştır. Bu şiirden hariç “Ne Zaman?” isimli şiir Rus-Japon Savaşını konu edinerek tarihi bir tema üzerine oluşturulmuştur.

Tablo 4: *Resimli Roman Mecmuası*’nda Yayımlanan Şiirler

Eser	Şair	Yer Aldığı Sayı Bilgisi
Baş Ucunda	Cenap Şahabettin	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s. 52
Ne Zaman?	Mehmet Emin [Yurdakul]	R.R.M., Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, s. 64
Temenni-i Bahar	Recaizade Mahmut Ekrem	R.R.M., Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.120
Tayf-ı Girizan’dan Bir Parça	Faik Ali [Ozansoy]	R.R.M., Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.136
İhtiyar Kayıkçı	Tahsin Nahit	R.R.M., Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.141
Bir Ümid	Hamdullah Suphi [Tanrıöver]	R.R.M., Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.146
Leyal-ı Sâhriyet	Celal Sahir [Erozan]	R.R.M., Nu.4, 1 Haziran 1325/ 14 Haziran 1909, s.302

2.5. *Resimli Roman Mecmuası*’nda Yer Alan Tiyatrolar

Mecmua da beş tercüme, bir uyarılama iki yerli tiyatro eseri olmak üzere toplam sekiz tiyatro bulunmaktadır. Bu tiyatro eserlerinden ilki, Ali Haydar Emir’in kaleme aldığı ve derginin tek tefrika eseri olan *Sultan Selim-i Salis*’tir. Mecmuanın 3 numaralı sayısına kadar her sayıda yayınlanmış olan bu eser, dergiye ek olarak yayımlandığından numaralandırma sistemi 1’den başlamış ve 66. sayfaya kadar devam etmiştir. Toplam olarak beş fasıl, on sekiz temaşadan oluşmaktadır. “Ashab-ı Vak’a” başlığı ile verilen şahıs kadrosu oldukça geniştir. İlk sayıda “Tarihî ve Millî

Piyes” açıklamasıyla verilen bu tiyatro, Sultan III. Selim’in tahtan indirilmesini ve tarihe Kabakçı Mustafa İsyanı olarak geçen olayı konu almaktadır.

Tercüme tiyatrolardan olan *Ne Olur Hatırım İçin* ile *Yakut*, Henri Lavedan’a aittir. Fransızca eserlerin mütercimliğini Faik Sabri yapmıştır. Fransızca ismi *Fais- Le Pour Moi* olan *Ne Olur Hatırım İçin*’de isimleri verilmeyip Mösyö ve Madam olarak hitap edilen bir çiftin, hastalığa bağlı olarak gün içinde yaşadıkları ve bunun sonucunda tedavi için eve çağrılan doktorun Madam ile sevgili çıkması konu edilmiştir. *Yakut* ise tıpkı *Ne Olur Hatırım İçin*’deki gibi aldatma teması üzerine kurulmuş bir oyundur. Pol ve Kler isimli çiftin arasında geçen olaydan yola çıkılarak Kler’in kocasının onu en yakın dostlarının eşi ile aldattığını öğrenmesi ile sonuçlanan bir hikâye işlenmiştir.

Garb Muaşeretinden Bir Sahne, Safvet Nezihî’nin mütercimliğini yaptığı tiyatrodur. Tiyatronun başına “Fransızcadan” ibaresi eklemiş fakat hangi yazardan alındığı belirtilmemiştir. Tek fasıldan oluşan tiyatro, dört kişilik şahıs kadrosuna sahiptir. Bu hikâye de aldatma konusundan oluşmuştur. Hikâye, Mösyö ve Madam Van der Hop isimli evli çift ile Alber Manga ve hafifmeşrep bir kadın olan Zizi arasında geçen boşanma planları ve ortaya çıkan aldatma durumunu anlatmaktadır.

İyi Bir Kısmet isimli tiyatro ise Michel Pervons’a aittir. Fransızcadan mütercimliğini yine Faik Sabri yapmıştır. İziur ve Lorin adlarındaki evlenmiş ve boşanmış eski bir çiftin Paris’te karşılaşması ve bunun akabinde geceyi birlikte geçirmesi konu edilmiştir.

Şâir, İbnürrefik Ahmet Nuri’nin Cher Maitre isimli eserden uyarladığı tiyatrodur. Tiyatro on üç perdeden oluşmaktadır. Bir şairin evinde rahatsız edilmeyip çalışmak istemesi üzerine, yardımcısının onu yanlış anlamasıyla bunun zıttı olayların başına gelmesini anlatan tek perdelik komedidir.

Buseler, mütercimliğini İbnürrefik Ahmet Nuri’nin yaptığı bir diğer tiyatrodur. Octave Feuillet’in yazarı olduğu bu oyun, dört meclisten oluşmaktadır. Ameli ve Juliet isimlerindeki teyze-yeğen iki kadının evlerine gelen Anadol isimli bir adamın hangisinden hoşlandığı üzerine tartışmaya girmeleri ve adamı denemeye çalışmaları konu edilmiştir. Oyun, yayımlandığı 5. sayıda yarım kalmış ve devamı mevcut değildir.

Aralarında isimli oyun, Şahabettin Süleyman’a aittir. Sekiz meclisten oluşan bu eser, Talat Bey’e ithaf edilmiş 1 perdelik komedidir. Reşit Bey kendinden küçük Nermin isminde bir hanım ile evlenmiştir ve ona âşıktır. Karısı Nermin sivri dilli, huzursuzluk çıkartan ve genç olduğu için Reşit Bey’den her şeyi yapmasını mubah görmesini talep eden bir kadındır. Reşit Bey’in kardeşleri Kerime Hanım ve Fatin Bey ile aynı evde yaşamaktadırlar. Bu dört kişilik kadronun birbirleri arasında huzursuzlukları ele alınmıştır. Oyun, Reşit Bey’in her koşulda karısını tercih etmesi sonucu kardeşlerinin evi terk etmesi ile nihayete ermiştir.

Mecmuada bulunan tiyatrolardan biri olan *Sultan Selim-i Salis*, tek tarihi oyundur. *Ne Olur Hatırım İçin*, *Garb Muaşeretinden Bir Sahne* ve *Yakut* güldürü öğeleri

barındırarak ihanet temasını ele almıştır. *Buseler*, *Aralarında* ve *Şair* ise komedi türünde yazılmıştır.

Tablo 5: *Resimli Roman Mecmuası*'nda Yayımlanan Tiyatrolar

Eser	Yazar	Tür	Yer Aldığı Sayı Bilgisi
Sultan Selim-i Salis	Ali Haydar Emir [Alpagut]	Tefrika-Tarihî	RRM, Nu.1, 1 Mart 1325/ 14 Mart 1909, Dergiye Ek s.1-16. RRM, Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, Dergiye ek s.17-32. RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, Dergiye ek s.33-48. RRM, Nu.3, 1 Mayıs 1325/ 14 Mayıs 1909, Dergiye Ek s.49-66.
Ne Olur Hatırım İçin	Henri Lavedan / Mütercimi: Faik Sabri [Duran]	Tercüme	RRM, Nu.2, 1 Nisan 1325/ 14 Nisan 1909, s.137-140
Garb Muâşeretinden Bir Sahne	Muharrir: ? Mütercim: Saffet Nezihi	Tercüme	RRM, Nu.3. 1 Mayıs 1325 (14 Mayıs 1909), s.209-213.
İyi Bir Kısmet	Michel Pervons /Mütercimi: Faik Sabri [Duran]	Tercüme	RRM, Nu.3. 1 Mayıs 1325 (14 Mayıs 1909), s.218-224.
Şâir	İbnürrefik Ahmet Nuri [Sekizinci]	Uyarlama-Komedi	RRM, Nu.4, 1 Haziran 1325/ 14 Haziran 1909, Dergiye ek s.1-16.
Yakut	Henri Lavedan / Mütercimi: Faik Sabri [Duran]	Tercüme	RRM, Nu.5, 1 Temmuz 1325/ 14Temmuz 1909, s.378-384.
Aralarında	Şahabettin Süleyman	Komedi	RRM, Nu.5, 1 Temmuz 1325/ 14Temmuz 1909, Dergi ek s.1-11.

2.6. *Resimli Roman Mecmuası*'nda Yer Alan Edebî Sohbetler

Mecmuada “Kilükâl-i Edebî” başlığı ile İlyas Macit tarafından önemli şahsiyetlerin birer paragraflık cümlelerine yer verilmiştir. Bu şekilde toplam dokuz farklı şahsiyetin on dört sözü aktarılmıştır. Kendilerinden alıntı yapılan bu şahsiyetler: Catulle Mendès, Mehmet Rauf, Hippolyte Taine, Paul Bourget, Fikret, Hüseyin Cahit, Abdülhak Hamit gibi isimlerdir. İsimleri mevcut olup kimlikleri tespit

edilemeyen şahsiyetler de mevcuttur. Bunlar: Muallim Vâic, Keza, Müessisi gibi isimlerdir. İlyas Macit'in yaptığı alıntılardan iki tanesi şunlardır:

“Kafiye bir teselliyet-kâr-ı asumanidir, o bütün endişeleri, bütün merâretleri bir mehd-i nisyanda tehziz eder. İnsan böyle bir ahenk-i ulvi-i hayali içinde yaşar ki her şeyi unuttur. O vakit, insan ne kadar bedbaht olursa olsun, kendilerini bahtiyar zannedenlere hakikaten acır. Şerefli bir gayeye vasil olmak için sefalet ve ihtiyaca katlanmayı göze almayan bir adam bu gayeyi takip etmeye layık değildir. Hakiki bir sanatkâr sanat için her şeye tahammül edendir.

Catulle Mendès” (İlyas Macit, 1909a: 74).

“Bazı kalplerde kederle sürûr birbirine cânışın olamaz. Kalp vardır ki perverde ettiği hüznü dünyanın olanca haz ve meserretleri izâle edemez. Gene de o hüznün hiçbir mesrûriyete mâni değildir. Bazı gönüllerde ise hüznün ve meserret müctemi bulunur. Bir hüznünde safâ bulunması, bir tebessümün keder-engîz olması bundandır. Fakat yine kalp vardır ki muhafaza ettiği kederi sevinç tezyîd eder: Bu hissin lisânı anlaşılmaktan berîdir.

Abdülhak Hâmîd” (İlyas Macit, 1909b: 384).

“İki Fehim Pür Fehm Arasında” isimli bölümün ise yazarı belirtilmemiş, başlık altında iki adamın fotoğrafı verilmiş ve bu fotoğraf üzerinden konuşma çizgileri ile diyalog şeklinde oluşturulmuş bir yazıdır.

Sedat Nuri'nin “Hastadan Saadete Mektup” başlıklı yazısı ise resim altında bir paragraflık yazı şeklindeki bir bölümdür. Burada sekiz resim verilmiştir. Kız kardeşine mektup yazan bir kadın, ona evlenmek için talip olan yedi erkeğin özelliklerini anlatmıştır. Her talibe uygun resim paragrafın başına yerleştirilmiştir. “Ninni” isimli yazı ise İlyas Macit'in Safvet Nezihî'ye ithaf ettiği, sevgilisiyle oturup şiir okuduğu ve bundan çok hoşlandığını anlattığı kısa bir yazıdır.

Bütün bu edebî türlerin yanında ilan, reklam, tanıtım, resimler ve fotoğraflar gibi edebiyat dışı başlıklar da *Resimli Roman Mecmuası*'nda mevcuttur.

Sonuç

Türk tarihinde Tanzimat Dönemi'nin akabinde ortaya çıkan basın yayın hareketliliği, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra değişen şartlar doğrultusunda oldukça hızlanmıştır. Özellikle yönetim değişikliği esnasında oluşan kısa süreli hürriyet ortamı, düşüncelerini topluma aktarmak isteyen dönem aydınlarını basın yayın araçlarına yöneltmiştir. Modern matbaa yönteminin de iyiden iyiye Osmanlı Devleti'ne yerleşmesiyle mevzubahis dönem, basın yayın araçları olan gazete ve dergiler açısından oldukça hareketli geçmiştir. Nitekim bu çalışmanın konusu olan *Resimli Roman Mecmuası* da bu dönemde çıkarılmıştır.

İçerik olarak edebî türlere ağırlık veren mecmuanın yazar kadrosunda Halide Edip, Recaizade Mahmut Ekrem, Hüseyin Rahmi, Mehmet Rauf, Safvet Nezihî, Tahsin Nahit gibi Türk edebiyatının önemli isimleri bulunmaktadır. Derginin müdürü olan Faik Sabri Bey, dergiye ayrıca mütercimliği ile de katkı sağlamıştır.

Resimli Roman Mecmuası, taşıdığı isimle paralellik göstermemiş ve mecmuada yayımlanan roman sayısı dörtle sınırlı kalmıştır. Romanlardan üçü millî roman başlığı taşıırken diğer roman tercümedir. Hikâyeler ise mecmuada en fazla yer alan edebî türdür. On bir hikâyeden üçünün tercüme olduğu bu metinlerde; aşk, yasak ilişkiler, aile hayatı, ölüm, toplumsal eleştiri gibi konular işlenmiştir. Tercüme hikâyelerin ikisi Fransızcadan, diğeri İtalyancadan aktarılmıştır. Bunların haricinde yedi tane de manzum hikâyeye yer verilmiştir. Tiyatro türünde ise sekiz eser yayınlanmış ve bu eserlerin beşini tercüme oluşturmuştur. Mecmuada bulunan edebî türler içinde sayı bakımından dikkat çeken türlerden biri de şiirdir. Zira *Resimli Roman Mecmuası* ismini taşımasına rağmen bu dergide dört romana mukabil yedi şiir bulunmaktadır. Rezaizade Mahmut Ekrem, Tahsin Nahit, Celal Sahir [Erozan], Faik Ali [Ozansoy], Cenap Şahabeddin ve Hamdullah Suphi gibi Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti dönemi şairlerinin şiirleri mecmuada yayımlanmıştır.

Sonuç olarak *Resimli Roman Mecmuası*, hacimli bir dergi olma özelliği göstermiş fakat bu hacmine rağmen dönemindeki diğer dergilerin gölgesinde kalmıştır. Buna karşılık resimli olması, edebî türlere yer vermesi, Türk edebiyatının önemli kalemlerini bünyesinde barındırması ve sistemli bir dergi olması bakımından edebiyat tarihimizde hak ettiği değeri görmesi gereken mecmualardan biridir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Bu çalışma için hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Türkoloji alanını kapsamaktadır.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Kaynakça

- BUDAK, A. (2014). *Osmanlı Modernleşmesi Gazetecilik ve Edebiyat*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat.
- ÇIKLA, S. (2009). Tanzimat'tan Günümüze Gazete-Edebiyat İlişkisi. *Türkbilig*, 18, 34-63.
- ERTUĞ, H. R. (1960). *Basın ve Yayın Hareketleri Tarihi*. İstanbul: Suhi Garan Matbaası.
- FERHATOĞLU, F. (2018). Mehmet Rauf'un Eserlerinde Kadın. (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi/Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- GÖLGE. (1909). *Resimli Roman Mecmuası 2*, 1 Nisan 1325/14 Nisan 1909.
- GÜNEŞ, M. (2016). *Servet-i Fünûn'dan Cumhuriyet'e Türk Edebiyatında Manzum Hikâye*. Ankara: Hece Yayınları.
- HALİDE EDİP (1909). Raik'in Annesi. *Resimli Roman Mecmuası 2*, 1 Nisan 1325/14 Nisan 1909.

- HÜSEYİN RAHMİ (1909). Ecir ve Sabır. *Resimli Roman Mecmuası 1*, 1 Mart 1325/14 Mart 1909.
- İLYAS MACİT (1909a). Kilükâl-i Edebî. *Resimli Roman Mecmuası 1*, 1 Mart 1325/14 Mart 1909.
- İLYAS MACİT (1909b). Kilükâl-i Edebî. *Resimli Roman Mecmuası 5*, 1 Temmuz 1325/14 Temmuz 1909.
- İNÜĞUR, M. N. (1982). *Basın ve Yayın Tarihi*. İstanbul: Çağlayan Kitabevi.
- KABAKCI, B. (2002). *Tahsin Nahit Hayatı-Sanatı-Eserleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kırıkkale Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- KANDEMİR, M. D. (2020). *Celal Sahir Erozan'ın Şiirleri: Çeviri Yazı ve Tematik İnceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- ORAL, F. S. (1970). *Türk Basın Tarihi Osmanlı İmparatorluğu Dönemi I: 1728-1922, 1831-1922*. İstanbul: Yeni Adım.
- Resimli Roman Mecmuası, Nu.1, 1 Mart 1325/14 Mart 1909.
- Resimli Roman Mecmuası, Nu.2, 1 Nisan 1325/14 Nisan 1909.
- Resimli Roman Mecmuası, Nu.3. 1 Mayıs 1325/14 Mayıs 1909.
- Resimli Roman Mecmuası, Nu.4, 1 Haziran 1325/14 Haziran 1909.
- Resimli Roman Mecmuası, Nu.5, 1 Temmuz 1325/14 Temmuz 1909.
- SAFVET NEZİHİ (1909). Kadınlar Arasında. *Resimli Roman Mecmuası 1*, 1 Mart 1325/14 Mart 1909.
- SARIOĞLU, M. (1990). *Yenileşme Tarihi Açısından İlk Türk Matbaası*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- ŞAPOLYO, E. B. (1969). *Yenileşme Tarihi Açısından İlk Türk Matbaası*. Ankara: Güven Matbaası.
- TAHSİN NAHİT (1909). Kamerin Bir Hikâye-i Aşkî. *Resimli Roman Mecmuası 3*, 1 Mayıs 1325/14 Mayıs 1909.
- TOPUZ, H. (2018). *II. Mahmut'tan Holdinglere Türk Basın Tarihi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- YAPAR GÖNENÇ, A. (2011). Türkiye'de Dergiciliğin Tarihsel Gelişimi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 29, 63-78.

Bibliyografi/Bibliography

Görgeç Celâl (2023), Antalya Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi, *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8 (3), 156-174.
DOI: 10.30568/tullis.1380518

ANTALYA AĞIZLARI ÜZERİNE BİR BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Celâl GÖRGEÇ*

Özet

Türkiye Türkçesi ağızlarının Batı Grubunda yer alan Antalya ve yöresi ağızları hakkında son yıllarda özellikle genç araştırmacılar tarafından birçok yayın yapılmıştır. Bu çalışmada, Antalya ağızları hakkında yapılacak yeni çalışmalar için kolaylık sağlamak ve mevcut çalışmaların genel bir değerlendirmesini yapmak amacıyla 2023 yılı ortalarına kadar yapılan çalışmalar taranmış ve bir bibliyografya denemesi hazırlanmıştır. Yapılan ağız çalışmalarının bibliyografyasının yayımlanması konuya eğilmek isteyen uzmanların faydalanmaları için büyük bir önem taşımaktadır. Antalya ve yöresi ağızlarıyla ilgili 17 lisans bitirme tezi, 10 yüksek lisans tezi, 1 doktora tezi ve 4 tane de devam eden lisansüstü tez çalışması olduğu görülmektedir. Ayrıca 15 kitap ve 13 kitap bölümü bulunmaktadır. Antalya ağızlarıyla ilgili yazılmış makale sayısı 41, sunulan bildiri sayısı ise 31'dir. Böylelikle 130'dan fazla yayın bu çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu da göstermektedir ki Antalya ağızları hakkında yapılan birçok akademik araştırma bilimsel yayınlar aracılığıyla ağız araştırmaları literatürüne kazandırılmıştır. Konu hakkında birçok araştırma yapılmasına karşın bu çalışmaların içeren derli toplu bir bibliyografya yoktur. Eldeki çalışma, bu eksikliği tamamlamak amacıyla hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi ağızları, Antalya ağızları, Türk dili, bibliyografya, diyalektoloji

AN ATTEMPT AT BIBLIOGRAPHY ON ANTALYA SUBDIALECTS

Abstract

In recent years, numerous publications have been made by young researchers, particularly focusing on the Antalya subdialect and its variations within the Western group of Turkish subdialects. This study aims to provide convenience for future research on the Antalya subdialects and to offer a general evaluation of existing studies by conducting a comprehensive review of works published until mid-2023, resulting in an attempt to create a bibliography. The publication of a bibliography of dialect studies holds great importance for experts interested in delving into the subject matter. It is observed that there are 17 undergraduate theses, 10 master's theses, 1 doctoral thesis, and 4 ongoing postgraduate thesis projects related to Antalya subdialects. Additionally, there are 15 books and 13 book chapters available. The number of articles written about Antalya subdialects amounts to 41, while the number of conference papers presented reaches 29. Consequently, more than 124 publications have been included in this study. This demonstrates that numerous academic research endeavours on Antalya subdialects have been incorporated into the literature of dialect studies through scientific publications. Despite the considerable amount of research conducted on the topic, there is a lack of a comprehensive bibliography encompassing these studies. The present study has been prepared with the purpose of filling this gap.

* M.A., Türk Dili Bilim Uzmanı, e-posta: celalgorgec07@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4642-615X

Gönderilme Tarihi: 24 Ekim 2023
Kabul Tarihi: 29 Kasım 2023
Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

Keywords: Turkish dialects, Antalya subdialects, Turkish language, bibliography, dialectology

Giriş

Çalışılan alandaki bütün yayınlara kolay bir şekilde ulaşabilmek için bibliyografya çalışmaları oldukça önemlidir. 1940'lı yıllardan itibaren ülkemizde ağızlarla ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Bu durum, araştırmacıların yerli ve yabancı kaynakları takip etmesini zorlaştırmıştır. Ağız araştırmalarının takip edilebildiği iki temel kaynak; ilk baskısı 1996 yılında yapılan Leylâ Karahan'ın "Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması" ve birinci baskısı 1981 yılında yapılan Tuncer Gülensoy'un "Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası" adlı kitaplardır. Gülensoy'un eseri, daha sonra Ercan Alkaya ile güncellenerek "Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası" (1. b. 2003, 2. b. 2011) adıyla yayımlanmıştır. Ancak bu tür çalışmaların düzenli olarak güncellenip geliştirilmesi gerekmektedir.

Antalya ağızları, Türkiye Türkçesi ağızlarının Batı Grubunda yer almaktadır ve son yıllarda özellikle genç araştırmacılar tarafında üzerinde çalışmalar yapılan önemli bir ağız durumuna gelmiştir. Bu konuda hazırlanmış çalışmaların bir araya getirilmesi hem yeni araştırmacılara yol gösterecektir hem de yapılan çalışmaları toplu olarak görme imkânını sağlayacaktır. Eldeki çalışmada başlangıçtan 2023 yılı ortasına kadar doğrudan doğruya Antalya ağızlarını konu edinen, çeşitli toplantılarda sunulan ya da makale, bildiri, kitap vs. olarak yayımlanan çalışmalar listelenmiştir. Yani çalışma, Antalya ve ilçeleri ağızları ile 2023 yılı ortasına kadar yapılan yayınlar ile sınırlandırılmıştır. Çalışmada literatür tarama ve doküman analizi yöntemi kullanılmıştır; bu hâliyle betimsel bir çalışmadır.

Antalya ağzının söz varlığına ilişkin ilk yazılı örnekleri XVII. yüzyılda kaleme alınmış olan Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde görmekteyiz. Eserde Manavgat ağzından birkaç sözcük kayda geçmiş olsa da bunlar tarihî açıdan önemlidir. Derlenen sözcükler şöyledir:

nehnü, nehnü, nihnü "pislik, dışkı" (Manavgat ağzı; krş. *tenehnüh*) I 179b36
nehnü= necis, 180a9 *guluña nehnü gerek nihnü*, 209b28 *nehnü yemiş*;

koliva "kulübe" IX 138a6 *haftada bir gün 'azîm bâzârı olup biñden mütecâviz koliva şazlı dükkânları vardır. Koliva sözü, Yunanca kaluba sözünden gelmektedir* (Dankoff, 1991, ss. 61-75).

Erken çağdaş dönem Türk edebiyatında da Antalya ağzının kullanıldığı görülmektedir. Türk edebiyatında İstanbul dışına çıkarak Anadolu'ya açılan ve köye, köylüye yönelen ilk eserlerden biri olan Karabibik, 1890 yılında yayımlanmıştır. Nabizade Nazım'ın eserinde ve dolayısıyla Türk edebiyatında ilk kez coğrafya olarak Antalya'nın Kaş ilçesine bağlı Beymelek ve Temre (Demre) köyleri seçilmiştir. Eserde yerel dil özellikleri bilinçli bir şekilde kullanılmıştır. Bu hâliyle Karabibik, XIX. yüzyıl sonu Antalya ağzı hakkında değerli malzemeler

verir. Pek çok diyalogda Antalya ağzının temel özellikleri yansıtılır: *esker* “asker”, *habar* “haber”, *buba* “baba”, *yir* “yer”, *Mustâ* “Mustafa”, *urdular* “vurdular”, *olacâmış* “olacaktı”, *ho* “şu”, *huracıkta* “şuracıkta” gibi örnekler, bu eserin ağız özellikleri bakımından ne kadar zengin olduğunu tanıklar niteliktedir. Bu eser hakkında diyalektolojik bir çalışma yapılması ağız araştırmaları bakımından faydalı olacaktır (Gökalp Alpaslan, 2007, ss. 18-50).

Polonyalı şarkiyatçı ve Türkolog Tadeusz Kowalski, *Zagadki Ludowe Tureckie* (1919) “Türk Halk Bilmeceleri” adlı eserinde Anadolu’dan derlediği bilmece örneklerini Türkçe metin ve Fransızca çevirisi ve özetiyle vermiştir. Bunlardan dört tanesi Antalya’dandır. Alanya kazasına bağlı Urumdaş köyünden Hüseyin oğlu Mustafa’dan derlenen bilmeceler şöyledir:†

- a) *aļlayn akly,*
biri birine dakly,
sekiz-on ajakly. (Saban)
- b) *bi ešé/jim-/mar, /zar/zar anyryr,*
akč-akča sapaļar doyrur. (Čark)
- c) *dünjade kemiksis.* (Sülük)
- ç) *u'čarda, sütlü;*
jen'nmezde, datly. (Geze kuşu, kary= Yarasa) (Kowalski, 1919, ss. 56-57).

Derlenen bilmeceler, halk ağzının özellikleriyle yazıya geçirilmiştir. Bu yönüyle ağız araştırmalarında önemlidir. Kowalski’nin Antalya’dan derlediği bilmecelere ilk defa bu çalışmada yer verilmektedir.

Türkiye Türkçesi ağızları için derleme çalışmaları bir başlangıç teşkil etmiştir. Türk Dil Kurumu aracılığıyla 1933 yılında bütün yurttaki bir halk ağzından söz derleme seferberliği başlatılmıştır. Bu seferberlikle başlayan derlemelerde toplanan 153.500 fişten faydalanılarak hazırlanan Söz Derleme Dergisi, 4 cilt olarak basılmıştır. Söz Derleme Dergisi üzerindeki çalışmaların 1957 yılında sona ermesinin ardından bazı eksiklikler görülerek ikinci derleme seferberliği başlatılmıştır. İkinci derleme çalışmaları sekiz yıl sürmüş ve gelen fişlerin sayısı 450 bini bulmuştur. İkinci derlemeye katılan derleyiciler tarafından Antalya ve ilçelerinden toplam 7809 fiş gönderilmiştir. Gelen fiş sayıları düşünüldüğünde Antalya’dan gelen fiş sayısının ne kadar az olduğu görülmektedir. Bu derlemeler Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü’nü meydana getirmiştir (DS, 2019, ss. IX-XXIV). Derleme Sözlüğü her ne kadar ağızların söz varlığı hususunda ana kaynak olsa da derlemeler

† *Hüseyn oğlu Mustafa ze wsi Urum-daš, kaza Alajja, sanžak Antelle (Antalia = Adalia). vilajet Konja; wiešniak, analfabeta* (Kowalski, 1919, s. 56).

tamamlandıktan sonra Türkiye Türkçesi ağızlarının söz varlığıyla birçok çalışma yapılmıştır. Yeni çalışmalar yapılmaya da devam etmektedir. Bundan dolayı Derleme Sözlüğü'ne katkı mahiyetinde birçok yayın yapılmıştır (Küçükballı & Baş, 2022, s. 384). Antalya ve yöresi ağızları bakımından da bu şekilde yaklaşık 10 yayın bulunmaktadır.

Antalya ağızları üzerine ilk bilimsel derleme çalışması, A. Caferoğlu tarafından yapılmıştır. Caferoğlu'nun *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I*[‡] çalışmasında Antalya'dan üç metin yer almaktadır (Caferoğlu, 1994, ss. 129-136). Leylâ Karahan, Türkiye Türkçesi ağızlarını sınıflandırdığı çalışmasında Antalya ağızını Batı Grubu ağızlarının 1. alt grubunda sınıflandırır. İkinci derecedeki alt gruplar arasında ise "4. Antalya ağızı" tek başına yer alır. (Karahan, 2014, ss. 150-151). Bu çalışmada Antalya ağızının temel özellikleri de yer alır.

Erdem ve Bölük tarafından hazırlanan *Antalya ve Yöresi Ağızları* kitabında daha önce yapılmış ağız araştırmalarında bölgenin yeri tespit edilmeye çalışılmış ve 39 çalışmanın künyeleri alfabetik olarak verilmiştir (2012, s. 17-20). Ancak çalışmaların daha fazla olduğu ve yenilerinin eklendiği hesaba katılınca böyle bir çalışma yapılması gerekli görülmüştür. Çalışmalar, American Psychological Association (APA) kaynakça gösterim sisteminin 6. sürümüne uygun bir biçimde alfabetik olarak verilmiştir.

1. Lisans ve Lisansüstü Tezleri

Antalya: Baharlı, A. (1951). *Antalya Ağızı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Kudat, E. (1964). *Antalya Ağızı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Balcı, M. (1966). *Antalya Yöresi Ağızları (Serik-Manavgat-Akseki)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Cevahir, A. (1974). *Antalya Ağızı (Antalya Şehir Merkezi ve Köyleri)*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi.

Akseki: Önder, A. (1968?). *Çanakpınar Köyü (Akseki-Antalya) Ağızı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Lisans Bitirme Tezi.

Küçükyılmaz, Z. (2009). *Antalya-Akseki-Mahmutlar Köyü Ağızı*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Lisans Bitirme Tezi.

[‡] Bu çalışmanın ilk baskısı 1940 yılında yapılmıştır.

Aydın, A. (2019). *Akseki (Antalya) Köyleri Ağzı*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Prof. Dr. Ufuk Deniz Aşçı).

Alanya: Kaba, O. (2019). *Alanya Yöresi Söz Varlığı*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine Atmaca).

Elmalı: Çoban Kulle, E. (2010). *Elmalı ve Yöresi Ağzıları*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Turgut Tok).

Gazipaşa: Baş, Y. (1972). *Gazipaşa Ağzı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Ergin, M. (1987). *Antalya İli Gazipaşa İlçesi Esenpınar Köyü Ağzının Dil Özellikleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi.

Küçükballı, F. N. (2013). *Gazipaşa (Antalya) Köyleri Ağzı*.[§] Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Prof. Dr. Orhan Yavuz).

Gündoğmuş: Öz, K. (1988). *Gündoğmuş ve Çevresi (Antalya) Ağzıları*. Elâzığ: Fırat Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi.^{**}

Kanık, E. (2021). *Antalya İli Gündoğmuş İlçesi ve Yöresi Ağzıları*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Emine Atmaca).

Kaş: Kocakâhya, İ. (1980). *Antalya İli Kaş ve Yöresi Ağzı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Korkuteli: Kuşdemir, H. (1970). *Korkuteli Ağzı*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Uyanlar, B. (1974). *Antalya'nın Kuzey Yayla Köyleri (Dağ, Bademağacı, Akkoç, Çukurca, Garipçe, Çomaklı) Ağzıları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi.

[§] Bu tez çalışması, 2020 yılında "Antalya Gazipaşa İlçesi Ağzıları" adıyla kitaplaştırılmıştır.

^{**} Erdem ve Bölük, 2011'de Gündoğmuş ve çevresine ilişkin Fırat Üniversitesinde 1988 yılında yapılmış iki mezuniyet tezi görünmektedir. Bunlardan ilki Mevlüt Duygun'a aittir ve "Gündoğmuş ve Çevresi Ağzı" adını taşımaktadır. İkincisi ise K. Öz'e aittir ve "Gündoğmuş ve Çevresi (Antalya) Ağzıları" adındadır. Muhtemelen yazarlar, sehven aynı tezi iki farklı kişiye aitmiş gibi yazmışlardır. Anılan tezlere ulaşamadığı için hangi tezin doğru olduğu tarafımızca tespit edilememiştir.

Onaran, H. (1976). *Antalya-Korkuteli İlçesi Yazır Köyü Ağzı*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Türk Dili Mezuniyet Tezi.

Atmaca, E. (2005). *Korkuteli ve Yöresi Ağzıları*.^{††} Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Çetin Pekacar).

Kumluca: Kuranlar, H. (2008). *Antalya İli Kumluca Ağzı*. Kırşehir: Gazi Üniversitesi Kırşehir Fen Edebiyat Fakültesi Lisans Bitirme Tezi.

Ok, A. (2008). *Erentepe (Antalya- Kumluca) Köyü Ağzı*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi.

Taşçene, H. (2008). *Kumluca İlçesi Hacıveliler Köyü Ağzı*. Denizli: Pamukkale Üniversitesi, Lisans Bitirme Tezi.

Güzel, Ö. (2019). *Antalya İli Kumluca İlçesi ve Yöresi Ağzıları*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine Atmaca).

Manavgat: Görgeç, C. (2020). *Manavgat ve Yöresi Ağzıları*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Prof. Dr. Orhan Yavuz).

Serik: Sünbül, S. (1997). *Tanıklarıyla Antalya/Serik Ağzı Sözlük Çalışması*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Mezuniyet Tezi.

Bölük, R. (2011). *Serik (Antalya) Ağzı*.^{‡‡} Erzincan: Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Mehmet Dursun Erdem).

Karakaya, M. (2022). *Antalya İli Serik İlçesi ve Yöresi Ağzıları*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Emine Atmaca).

Karakoyunlu Yörük Ağzı: Durmaz, R. (2018). *Antalya İli Örneğinde Karakoyunlu Yörük Ağzı: Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Söz Varlığı ve Karakoyunlu Yörük Etnografyası*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi.

1.1. Devam Eden Tezler

^{††} Bu tez çalışması, 2017 yılında TDK tarafından kitap olarak basılmıştır.

^{‡‡} Bu tez çalışması, 2012 yılında Serik Kaymakamlığı Kültür Yayını olarak basılmıştır.

Aydın, E. (2020'den itibaren). *Toplumdilbilim Açısından Antalya'da Yaşayan Ahıska Türklerinin Dil İncelemesi*. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Ekrem Ayan).

Kaba, O. (2022'den itibaren). *Alanya Yöresi ve Ağızları*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Emine Atmaca).

Kızılay, S. (2022'den itibaren). *Kumluca Ağzı Söz Varlığı*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Emine Atmaca).

Öztürk, G. (2022'den itibaren). *Antalya'nın Tarım ve Hayvancılıkla İlgili Söz Varlığı*. Akdeniz Üniversitesi Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi. (Danışman: Doç. Dr. Savaş Şahin).

2. Kitaplar ve Kitap Bölümleri

2.1. Kitaplar

- I. Atmaca, E. (2017). *Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- II. Boztepe, O. (2012). *Türkçe Manavgatca*. Antalya: Aydın Ofset Matbaa.
- III. Bölük, R. (2012). *Serik Ağzı*. Antalya: Serik Kaymakamlığı Kültür Yayını.
- IV. Çimrin, H. (2010). *Antalya Teke Yöresi Ağzı ve Deyimleri*. Antalya: Antalya Ticaret ve Sanayi Odası Yayınları.
- V. Erdem, M. D. ve Bölük, R. (2012). *Antalya ve Yöresi Ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.
- VI. Gönüllü, A. R. (1998). *Alanya Folklorundan Derlemeler*. Alanya: Derya Ofset Matbaacılık. §§

§§ Kitap; 1. Atasözleri, 2. Bilmeceler, 3. Maniler, 4. Ninniler, 5. Tekerlemeler, 6. Türküler, 7. Sözlük, şeklinde yedi bölümden oluşmaktadır.

- VII. Görgeç, C. (2021). *Açıklamalı Manavgat Ağzı Sözlüğü*. Konya: Palet Yayınları.
- VIII. Görgülü, H. A. (2009). *Gazipaşa Yöresi Ağzı Açıklamalı Türkçe Sözlük*. Isparta: Tuğra Ofset.
- IX. Hacıhamdioğlu, T. (2009). *Alanya Ağzından Esintiler (Sözcükler-Deyimler-Dualar- Atasözleri)*. Konya: Alanya Kültür ve Sanat ve Turizm Vakfı Yayınları.
- X. İnci, A. R. (2008). *Manavgatlı Sözlüğü “Deyseklerimiz-Göreseklerimiz”*. Antalya: Koçlar Gazetecilik & Matbaacılık. [2. baskı: 2015]
- XI. İnci, A. R. (2022). *İşte Bu Benim Manavgat’ım (Manavgat Ağzından Sözcükler, Deyimler, Dualar, Atasözleri)*. Konya: Palet Yayınları.***
- XII. Koç, M. (2021). *Torosların Türkçesi- Toroslardan Derleme Sözlük*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- XIII. Küçükballı, F. N. (2020). *Antalya Gazipaşa İlçesi Ağzıları (İnceleme – Metinler - Sözlük)*. Konya: Palet Yayınları.
- XIV. Özkaya, H. (2008). *Toroslar Bölgesi Yerel Konuşma Dili Resimli Türkçe Sözlük*. Alanya: Merhaba Akdeniz Yay.
- XV. Yıldız, A. (2013). *Gazipaşa Dillere Destan “Yerel Ağzın Destanı-Şiirler”* (4. b.). Ankara: Ayata Kitap.

2.2. Kitap Bölümleri

- I. Acar, E. (2018). Antalya ve Yöresi Ağzlarında Mantar Adları. *Antalya Kitabı (Selçukludan Cumhuriyet’e Sosyal Bilimlerde Antalya) -I* içinde. Konya: Palet Yayınları, s. 965-974.
- II. Atmaca E. (2020a). Antalya ve Yöresi Ağzlarında Hayvan Adları Hayvancılık Kavram Alanları. *Prof. Dr. Vahit Türk Armağanı* içinde. İstanbul: Kesit Yayınları: 369-400.

*** Bu kitap, Ahmet Refik İnci'nin ilk baskısı 2008 yılında yapılan *Manavgatlı Sözlüğü* adlı eserinin genişletilmiş ve gözden geçirilmiş yeni baskısı mahiyetindedir.

- III. Atmaca E. (2020b). Korkuteli ve Elmalı İlçelerinin Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri. *Yörük Araştırmaları 2* içinde, Konya: Palet Yayınları: 168-203.
- IV. Atmaca, E. (2022). Yunus Emre'nin Divanı'ndaki Söz Varlığının Antalya ve Yöresi Ağızlarına Yansıması. *Anadolu'nun İrfan Çağı (13-14. Yüzyıllar) Dil, Tarih, Sanat ve Edebiyat Araştırmaları* içinde. Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları: 76-114.
- V. Atmaca, E. ve Kaba, O. (2019). Alanya (Antalya) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkıları. *Doğumunun 120. Yılında Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu Hatıra Kitabı* içinde. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları: 205-234.
- VI. Caferoğlu, A. (1994). *Anadolu Dialektolojisi Üzerine Malzeme I (Oyunlar, Tekerlemeler, Yanılmaçlar ve Oyun İstilahları- Balıkesir, Manisa, Afyonkarahisar, Isparta, Aydın, İzmir, Burdur, Antalya, Muğla, Denizli, Kütahya Vilâyetleri Ağızları)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 129-136.
- VII. Cin, A. (2018). Korkuteli (Antalya) Ağzında Kullanılan Kavata, Oku- ve Sızıla- Kelimeleri Üzerine İnceleme. *Antalya Kitabı (Selçukludan Cumhuriyet'e Sosyal Bilimlerde Antalya) -1* içinde. Konya: Palet Yayınları, s. 932-942.
- VIII. Küçükballı, F. N. (2015). Gazipaşa (Antalya) Ağzında Kullanılan Morfolojik Yapılar Üzerine Notlar. *Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 40. Yıla Armağan* içinde. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları: 249-266.
- IX. Küçükballı, F. N. (2023). Alanya Yöresi Ağızları Atasözlerinde Yer Alan Unutulmaya Yüz Tutmuş Kelimeler Üzerine Notlar. *Prof. Dr. Bilgehan Atsız Gökdağ Armağanı* içinde. Ankara: Akçağ Yayınları: 609-617.
- X. Şimşir, E. (2010). Türk Dili ve Antalya Ağzı. *Dünden Bugüne Antalya-Cilt 2* içinde. Antalya: Antalya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları: 501-510.
- XI. Tok, T. (2018). Antalya ve Yöresi Ağızlarında Eskicil (Arkaik) Sözcükler. *Antalya Kitabı (Selçukludan Cumhuriyet'e Sosyal Bilimlerde Antalya) -1* içinde. Konya: Palet Yayınları: 922-932.

- XII. Uslu, F. (2015). Bozahmetli Yörükleri Sözlüğü. *Bozahmetli Yörük Aşireti (Sosyolojik Bir Alan Araştırması)* içinde. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları: 106-113.
- XIII. Uslu, F. (2023). Antalya Bölgesi Yörüklerindeki Sözlü Halk Kültürü Unsurlarına Sosyolojik Bir Bakış. *Antalya Yörük Türkmen Kitabı* içinde. İstanbul: Bilge Kültür Sanat: 175-179.

3. Makaleler

- I. Atmaca, E. (2007). Antalya'nın Korkuteli İlçesi Ağzında Görülen Belirgin Ses Hâdiseleri. *Dil Araştırmaları*, 1 (1), 115-155.
- II. Atmaca, E. (2009). Antalya'nın Korkuteli İlçesi Ağzının Standart Türkçeden Farklı Şekil Bilgisi Özellikleri. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 17, 201-226.
- III. Atmaca, E. (2009). Korkuteli İlçesi Ağzının Standart Türkçeden Farklı Şekil Bilgisi Özellikleri. *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi*, 179, 201-226.
- IV. Atmaca, E. (2018). Antalya İli Elmalı İlçesi Ağzlarının Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (4), 62-78.^{†††}
- V. Atmaca, E. (2019). Antalya Ağzlarında Dua ve Beddualar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 7 (19), 42-80.^{†††}
- VI. Atmaca, E. (2019). Batı Akdeniz Yörüklerinin Ağzında Eski Türkçe Unsurlar. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(1), 149-171.
- VII. Atmaca, E. ve Kanık, E. (2021). Antalya İli Gündoğmuş İlçesi Ağzlarının Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri. *Asya Studies*, 5 (17), 91-105.

^{†††} Bu makale, 8-11 Şubat 2018 tarihlerinde Antalya'da düzenlenen 3. Antalya Yörük Türkmen Çalıştayı'nda sunulmuş "Elmalı İlçesi'nin (Antalya) Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri" adlı yayımlanmamış çalışmanın yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi sonucunda hazırlanmıştır.

^{†††} Bu makale, 21-23 Haziran 2019 tarihlerinde Erzurum'da düzenlenen II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Bilgi Şöleni'nde sunulmuş "Antalya Ağzlarında Yapı ve Anlam Bakımından Dua ve Beddualar" adlı çalışmanın yeniden düzenlenmesi ve geliştirilmesi sonucunda hazırlanmıştır.

- VIII. Atmaca, E. ve Karakaya, M. (2022). Antalya İli Serik İlçesinin Standart Türkiye Türkçesinden Farklı Ses ve Şekil Bilgisi Özellikleri. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi* (31), 152-177.
- IX. Atmaca, E. ve Güzel, Ö. (2023). Kumluca (Antalya) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (57), 287-314.
- X. Aydın, E. (2022). Toplum Dilbilim Açısından Antalya'da Yaşayan Ahıska Türklerinin Dil İncelemesi. *Uluslararası Ahıska Araştırmaları Dergisi (AHARDE)*, 2(2), 63-82.
- XI. Bölük, R. (2018a). Serik Ağzında Ünlüler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 7(4), 2226-2259.
- XII. Bölük, R. (2018b). Serik Ağzında Ünsüzler. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (30), 885-943.
- XIII. Bölük, R. (2022). Demre (Antalya) Ağzı Ses Bilgisi Özellikleri. *Journal of History School*, 61, 4228-4266. §§§
- XIV. Bölük, R. (2023). Antalya ve Yöresi Ağzlarında Birincil Uzun Ünlüler. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 260-275. DOI: 10.29000/rumelide.1379161 ****
- XV. Bölük, R. ve Erdem, M. D. (2021). Antalya Kaş Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar. *Journal of History School*. 52, 2044-2063.
- XVI. Bulut, S. (2017). Serik (Antalya) Yörükleri Ağzından “Derleme Sözlüğü”ne Katkılar. *Route Educational and Social Science Journal*, 4(5), 127-141. ††††

§§§ Bu çalışma, 2-4 Haziran 2022 tarihlerinde Azerbaycan-Bakü’de düzenlenen INCSOS VII-Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi’nde sözlü olarak sunulan ancak tam metni yayımlanmayan bildirinin genişletilerek makaleye dönüştürülmüş hâlidir.

**** Bu çalışma 20-23 Nisan 2017 tarihlerinde Roma’da düzenlenen “ISLET 2017- 3. International Symposium on Language Education and Teaching” adlı sempozyumda sunulan ancak tam metni yayımlanmayan aynı başlıklı bildirinin güncel çalışmalarla genişletilerek makale hâline getirilmiş şeklidir.

†††† Bu çalışma, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi (Antalya) ev sahipliğinde düzenlenen II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sözel bildiri olarak sunulmuştur.

- XVII. Bulut, S. (2020). Alanya (Antalya) Ağızlarından “Derleme Sözlüğü”ne Katkıları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 111, 117-144.^{###}
- XVIII. Demir, N. (1995). Alanya Ağızlarının Araştırılması. *Türk Dilleri Araştırmaları*. 5, 97-104.
- XIX. Demir, N. (1997). Alanya Ağızlarında Şimdi’nin Varyantları. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten 1995*, 99-114.
- XX. Demir, N. (1999). Alanya Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekinin Varyantları. *İlmî Araştırmalar*, 7, 57-64.
- XXI. Doğan, İ (1996). Antalya Gazipaşa’dan Derleme Sözlüğüne Katkıları. *İK*, 47, 9-11.
- XXII. Durmaz, R. (2007). Dede Korkut Hikâyeleri’nde Geçen Bazı Sözcüklerin Kara Koyunlu Yörüklerinde Kullanımı. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, C: XCIII, 666, 487-497.
- XXIII. Durmaz, R. (2009). Oğuzcadan Gelen Esinti: Karakoyunlu Yörükleri Ağzından Büyük Türkçe Sözlüğe Katkıları. *Journal of Turkish Studies*, 4/4, 331-466.
- XXIV. Ekşi, M. ve Akdağ S. (2017). Antalya Kumluca’nın Geleneksel Yaşam Terimleri ve Kültürel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi. *Avrasya Terim Dergisi*, 5 (2), s. 40-51.
- XXV. Erdem, M. D. ve Bölük, R. (2011a). Kaş (Antalya) Ağzı Ses Özellikleri Üzerine. *Journal of Turkish Studies* 6(1), 411-452.
- XXVI. Erdem, M. D. ve Bölük, R. (2011b). Kaş (Antalya) Ağzı Şekil Özellikleri Üzerine. *Diyalektolog- Ağız Araştırmaları Dergisi*, (2), 29-40.
- XXVII. Gönüllü, A. R. (1983). Alanya Yörüklerinde Bazı Hayvan İsimleri. *Türk Folkloru*, 47, 12.
- XXVIII. Gönüllü, A. R. (1985). Alanya Deyim ve Atasözlerinde Deve. *Türk Folkloru*. 72: 9-10.

^{###} Bu makale, Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi (Antalya) ev sahipliğinde düzenlenen “2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (Asoscongress 2017)”nda sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın elden geçirilerek yeniden düzenlenmiş hâlidir.

- XXIX. Gönüllü, A. R. (1998). Alanya Ağzından Derlenen Kelimeler. *İK*, 2(57), 25-26.
- XXX. Hacıhamdioğlu, T. (1982). *Alanya Folkloru* “Yöresel Kelimeler”, S. I, Manavgat: Namal Matbaası.
- XXXI. Hacıhamdioğlu, T. (1984). *Alanya Folkloru* “Deyimler”, S. II, İstanbul: Bayrak Yayınları.7
- XXXII. Hacıhamdioğlu, T. (1985). *Alanya Folkloru* “Dualar, Beddualar, Atasözleri”, S. III. §§§§
- XXXIII. Görgeç, C. (2019). Antalya Yöresi Ağzlarında Eski Türkçe Ötümsüzlüklerin Korunumu ve Dağılımı. *Туркология журналы-Тюркoloji Dergisi*. 96 (2019/№ 4), 46-67.
- XXXIV. Görgeç, C. (2022). Manavgat (Antalya) Ağzının Fonetik Özellikleri- II: Ünlüler. *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology*, 32 (2): 473-490.
- XXXV. Görgeç, C. (2022). Türkiye Türkçesi Ağzları ile Kazakçada Leksik Açıdan Ortaklaşan Unsurlar (Antalya Ağzları Örneğinde). *Yeni Türkiye Dergisi (Kazakistan Özel Sayısı- 2. Cilt)*. 124, 230-248.
- XXXVI. Güzel, Ö. (2018). Antalya İli Korkuteli İlçesi ve Yöresi Ağzları. *TÜRÜK Uluslararası Dil Edebiyat ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1 (13), 506-510. [Yayın Tanıtma]
- XXXVII. Kanmaz, A. (2023). Derleme Sözlüğü’nden Hareketle Alanya Ağzı Söz Varlığının Tarihî Sözlükler Bağlamında İncelenmesi. *Asya Studies-Academic Social Studies / Akademik Sosyal Araştırmalar*, 7 (Special Issue / Özel Sayı 3), 143-158. *****
- XXXVIII. Küçükballı, F. N. (2015). Gazipaşa Dillere Destan Adlı Eserden Derleme Sözlüğü’ne Katkılar. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(37), 309-370.

§§§§ Tevfik Hacıhamdioğlu’nun bu üç sayıda çıkan derlemeleri, Alanya Kültür-Sanat ve Turizm Vakfı tarafından bir araya getirilerek *Alanya Ağzından Esintiler (Sözcükler-Deyimler-Dualar-Atasözleri)* adıyla ve bir kitap hâlinde 2009 yılında yeniden yayımlanmıştır (Küçükballı, 2023, s. 260).

***** Bu çalışma, 20-22 Ekim 2022 tarihleri arasında Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen “14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu”nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

- XXXIX. Küçükballı, F. N. (2023). Alanya Yöresi Ağızlarında Kullanılan Deyimlerde Saklı Kalmış Kelimeler. *Karadeniz Araştırmaları*, 20(77), 259-277.
- XL. Önal, A. G. (2022). Antalya ve Yöresi Ağızlarında Kullanılan Birleşik Zarf-fiiller Üzerine Bir İnceleme. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. 31, 273-285.
- XLI. Şahin, S. (2023). Kaş Barak Türkmenleri Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 8 (1), 23-49.

4. Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve/veya Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

- I. Atmaca, E. (2007). *Antalya İli Korkuteli İlçesinin Etnik Yapısı ve Ağızlara Yansımaları*. 20. Yüzyılda Antalya Sempozyumu (Antalya: 22-24 Kasım 2007).
- II. Atmaca, E. (2011). Antalya İli Korkuteli İlçesinin Ağız Bölgeleri ve Etnik Yapısı. *XI. Uluslararası Dil – Yazın – Değişbilim Sempozyumu (Gönüllülük ve Hoşgörü) 13 – 14 Ekim 2011 1. Cilt*. Sakarya: 233-256.
- III. Atmaca, E. (2018). Antalya'nın Elmalı İlçesinin Köylerinde Kullanılan Tarım Alet İsimleri. *The 4th International Language, Culture and Literature Symposium (Antalya: 17-18 Mayıs 2018)*: 161-186.
- IV. Atmaca, E. (2019). Antalya Ağızlarında Yapı ve Anlam Bakımından Dua ve Beddualar. *II. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Bilgi Şöleni (21-23 Haziran 2019) Bildiriler*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları: 85-113.
- V. Atmaca, E. (2021). Antalya Tahtacı Türkmenlerinin Ağzından Söz Varlığına Katkılar. *IX. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bilge Tonyukuk Anısına (Ankara: 26-30 Eylül 2021)- I. Cilt*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 255-295.
- VI. Atmaca, E. (2023). *Kaş (Antalya) İlçesinde Yaşayan Barak Türkmenlerinin Ağız Özellikleri*. 6. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (Elâzığ: 5-7 Ekim 2023).
- VII. Atmaca, E. ve Güzel Ö. (2021). Ağız İlişkileri ve Etkileşimleri Bakımından Antalya/Kumluçalı Türkmen Toplulukları. *V. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (Adana: 7-8 Kasım 2019)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları: 163-183.

- VIII. Atmaca, E. ve Kaba, O. (2022). Alanya Ağzlarında Türkçe Bitki Adlandırmaları. 800. Fetih Yılı'nın Eşiğinde Alanya/Alaiye ve Alaaddin Keykubat Sempozyumu Bildiri Kitabı. Antalya: ALKÜY Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi Yayınları: 135-146.
- IX. Atmaca, E. ve Kanık, E. (2019). Antalya'nın Gündoğmuş İlçesinin Köylerinde Kullanılan Mutfak Araç Gereç Adları. 3. Uluslararası Türklerin Dünyası Sosyal Bilimler Sempozyumu / III. International World of Turks Symposium Social Sciences - Bildiriler Kitabı (Antalya: 12-14 Nisan 2019). Ankara: 150-170.
- X. Atmaca, E. ve Yılmaz, A. (2006). Alanya'nın Bıçakçı, Üzümlü, Uğurlu Köylerinde Mutfak Araç-Gereç Adları. Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri IV (Antalya: 10-11 Kasım 2006): 91-125.
- XI. Ay, Ö. ve Kocaağca, F. N. (2022). Antalya İli Ağzlarında Olumsuzluk. 14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (20-22 Ekim 2022), Alanya/Antalya.
- XII. Ay, Ö. ve Yıldırım, P. (2022). Antalya İli Ağzlarında Soru. 14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (20-22 Ekim 2022), Alanya/Antalya.
- XIII. Aydemir, Ö. K. (2023). Alanya'da Yeni Oluşum Sürecindeki Ağız Verileri ve Toplum Dil Bilimsel Özellikleri. 6. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (Elâzığ: 5-7 Ekim 2023).
- XIV. Bölük, R. (2010). Kaş Antalya Ağzı. III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu UDDTS (16-18 Aralık 2010) Bildiriler, İzmir: 214-222.
- XV. Bölük, R. (2017). Antalya ve Yöresi Ağzlarında Uzun Ünlüler. ISLET 2017: III International Symposium on Language Education and Teaching.
- XVI. Bulut, S. (2017a). Alanya Ağzında Atasözleri ve Deyimler. 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (ASOS 2017), Alanya/Antalya.
- XVII. Bulut, S. (2017b). Serik ve Alanya İlçeleri Ağzlarından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. 2. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu (ASOS 2017), Alanya/Antalya.
- XVIII. Bulut, S. (2023). Antalya Ağzlarında Ünsüz İkizleşmesi. 6. Uluslararası Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı (Elâzığ: 5-7 Ekim 2023).

- XIX. Davulcu, M. (2016). Antalya Halk Kültüründe Deve, Devecilik ve Geleneksel Kumluca Deve Güreşleri. *I. Uluslararası Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Sempozyumu Bildiriler: I. Cilt- Sosyal Bilimler*. İzmir: Selçuk Belediyesi Selçuk Efes Kent Belleği Yayınları: 258-297.††††
- XX. Demir, N. (1994). *Die Varianten des Präsens in von Alanya*. 3. Deutsche Turkologenkonferenz (Leipzig: 4.-7.10.1994).
- XXI. Direkci, B., Şimşek, B., Kayasandık, E. ve Koparan, B. (2018). İbradı Ağızından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar. *III. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi Tam Metin Bildiri Kitabı*: 391-405.
- XXII. Direkci, B., Şimşek, B., Akbulut, S. ve Koparan, B. (2022). *Akseki Ağızından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar*. 14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (20-22 Ekim 2022), Alanya/Antalya.
- XXIII. Görgeç, C. (2022). Manavgat (Antalya) Ağızının Fonetik Özellikleri- I: Ünsüzler. *XVI. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı (26 – 27 Eylül 2021) Bildiri Kitabı*: 163-174.
- XXIV. Hacıhamdioğlu, T. (1996). Alanya Ağızında Kullanılan, Hayvanlardan İnsanlara Uyarlanan Sözlere Örnekler. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri II*. Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları: 423-425.
- XXV. Kanmaz, A. (2022). *Derleme Sözlüğü'nden Hareketle Alanya Ağızı Söz Varlığının Tarihi Sözlükler Bağlamında İncelenmesi*. 14. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu (20-22 Ekim 2022), Alanya/Antalya.
- XXVI. Kaya, S. (2008). *Gazipaşa Ağızında Yaşayan Eski Kelimeler*. I. Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Öğrenci Kongresi (11-13 Eylül 2006) Bildiriler. İstanbul: Kültür Üniversitesi Yayınları: 69-76.
- XXVII. Küçükballı, F. N. (2015). On the Morphological Structures Used in the Gazipaşa Antalya Dialect. *International Conference On the Changing World and Social Research I (ICWSR'2015 – Vienna)*.
- XXVIII. Küçükballı, F. N. (2019). Gazipaşa (Antalya) Ağızının Ünlülerle İlgili Fonetik Özellikleri. *3rd International Conference on Studies in*

†††† Çalışmada Antalya'nın söz varlığında, atasözü ve deyimlerdeki deve ile ilgili unsurlara da geniş bir şekilde yer verilmiştir.

Turkology (ICOSTURK'2018) Proceedings Book. Konya: Palet Yayınları: 43-78.

- XXIX. Özgür, C. (1999). Alanya Ağzı Üzerine Tespitler. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri III*. Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları: 407-418.
- XXX. Sakaoğlu, S. (1996). Alanya ve Konya Deyimleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Değerlendirme. *Alanya Tarih ve Kültür Seminerleri II*. Alanya: Alanya Belediyesi Yayınları: 23-25.
- XXXI. Tepeli, Y. (2010). Demre Ağzı ve Dil Özellikleri. *Myra/Demre Sempozyumu (Antalya: 9-11 Nisan 2010)*.

Sonuç

Bu çalışmada doğrudan doğruya Antalya ve yöresi ağızlarını ele alan tez, makale, kitap ve bildiri gibi yayınların bir bibliyografyası çıkartılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda 124+ yayın tespit edilmiştir. Antalya merkezini ve yakın ilçeleri konu edinen ilki 1951, sonuncusu ise 1974'te yılında hazırlanan 4 tane lisans tezi bulunmaktadır. Antalya merkeziyle ilgili herhangi bir lisansüstü tez hazırlanmamıştır. Hakkında en çok lisans tezi hazırlanan ilçeler: Korkuteli (3) ve Kumluca (3)'dür. Bu iki ilçeyi ikişer lisans teziyle Akseki ve Gazipaşa izlemektedir. Hakkında yüksek lisans tezi hazırlanan ilçeler şöyledir: Akseki, Alanya, Elmalı, Gazipaşa, Gündoğmuş, Korkuteli, Kumluca, Manavgat ve Serik'tir. Hakkında birden fazla yüksek lisans çalışması yapılan tek ilçe Serik olmuştur. Serik ağzı hakkında 2 tane yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Hakkında lisans veya lisansüstü tez hazırlanmayan ilçeler ise şöyledir: Demre, Finike, İbradı, Kemer ve Merkez ilçeler: Aksu, Döşemealtı, Kepez, Konyaaltı, Muratpaşa. Bu ilçelerin bir kısmının merkez ilçe olması, ağız özelliklerinin neredeyse kaybolmasına, dolayısıyla yeterli malzeme bulmanın zorlaşmasına neden olmuştur. Yani ilçelerin %47'si hakkında en azından bir tane lisansüstü tez mevcuttur. Bu tezlerin tamamı 2005 yılı ve sonrasında hazırlanmıştır. Dolayısıyla güncel çalışmalardır. Herhangi bir ilçe hakkında tamamlanmış bir doktora tezi henüz yoktur. Ancak Antalya ili örneğinde Karakoyunlu Yörük ağzı, doktora düzeyinde ele alınmıştır. Halihazırda da devam eden çalışmalar bulunmaktadır. Lisansüstü tezlerin daha çok Akdeniz Üniversitesi (4) ve Selçuk Üniversitesinde (3) yapıldığı görülmektedir. Bölgesel yakınlık çalışma konusunu da etkilemiştir.

Antalya ve ilçelerinin ağızlarıyla ilgili kimisi profesyonel kimisi amatör, 15 tane kitabın yayımlandığı görülmektedir. Antalya'nın doğu ilçeleriyle ilgili daha fazla kitap olduğu dikkati çekmektedir. Antalya ağızlarıyla ilgili olarak 13 kitap bölümünde çalışma yayımlanmıştır.

Doğrudan doğruya Antalya ve ilçelerinin ağızlarıyla ilgili olarak hazırlanmış 41 makale tespit edilmiştir. Bu çalışmaların da kahir ekseriyeti 2000 yılı sonrasına aittir. 40 makale Türkiye dergilerinde, 1 makale ise Kazakistan’da yayımlanmıştır. Konuyla ilgili en fazla makale, Dr. Emine Atmaca’ya (9), ardından Dr. Ramazan Bölük’e (7) aittir.

Bilimsel toplantılarda sunulan ve/veya bildiri kitaplarında yer alan 31 yayın tespit edilmiştir. Bunların çoğunluğu da son 10 yıla aittir. 2023 yılı ortasına kadar Antalya ve yöresi ağızlarıyla ilgili en fazla bildiri, yine Dr. Emine Atmaca tarafından sunulmuştur.

Türkiye Türkçesinin tam ve kapsamlı bir grameriyle söz varlığının ortaya çıkarılabilmesi için bütün yörelerdeki ağız çalışmalarının genele fikir verecek düzeyde tamamlanması gerekmektedir. Aynı zamanda Türkiye Türkçesi ağızlarının tam ve kapsamlı bir dil atlasının oluşturulması da ağız çalışmalarının durumuna bağlıdır.

Antalya ağızlarıyla ilgili çalışmaların özellikle son yıllarda ivme kazanarak sayısının arttığı görülmektedir. Ancak bunların çoğunluğu bireysel çalışmalardır. Geniş bir bölge olan Antalya sahasında takım çalışmasıyla daha verimli sonuçlar alınabilecektir. Antalya ve ilçelerinin ağzının söz varlığının mükemmelen derlenerek yayımlanması, tek kişinin çabasını aşacak büyüklüktedir. Bununla birlikte Antalya ve yöresi ağızlarının ağız atlası da takım çalışmasıyla daha hızlı bir şekilde tamamlanabilecektir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Bu çalışma için hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Türkoloji alanını kapsamaktadır.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Kaynakça

- CAFEROĞLU, A. (1994). *Anadolu dialektolojisi üzerine malzeme I*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- DANKOFF, R. (1991). *An Evliya Çelebi glossary: unusual, dialectal and foreign words in the Seyahat-name*. Cambridge: Harvard University- The Department of Near Eastern Languages and Civilizations.
- ERDEM, M. D. & Bölük, R. (2012). *Antalya ve yöresi ağızları*. Ankara: Gazi Kitabevi Yayınları.

- GÖKALP ALPASLAN, G. G. (2007). Coğrafyanın ve arkeolojinin ışığında Nabizade Nazım'ın Karabibik romanı. *Türkbilig*, (13), 18-50.
- KARAHAN, L. (2014). *Anadolu ağızlarının sınıflandırılması* (3. b.). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- KOWALSKI, T. (1919). *Zagadki Ludowe Tureckie (énigmes populaires turques-texte turc avec traduction et resume français)*. Krakowie: Nakładem Akademji Umiejętności Skład Główny w Księgarni G. Gebethnera.
- KÜÇÜKBALLI, F. N. & Baş, S. (2022). Derleme Sözlüğü'ne katkı mahiyetinde yapılan çalışmalarla ilgili açıklamalı bibliyografya denemesi. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*, 7 (3), 382-407.
- KÜÇÜKBALLI, F. N. (2023). Alanya yöresi ağızlarında kullanılan deyimlerde saklı kalmış kelimeler. *Karadeniz Araştırmaları*, 20(77), 259-277.

Bibliyografya/Bibliography

UYSAL AKMAN, Fatma (2023), Âşık Veysel Hakkında Bibliyografya Denemesi. *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8 (3), 175-190. DOI: 10.30568/tullis.1358775

ÂŞIK VEYSEL HAKKINDA BİBLİYOGRAFYA DENEMESİ

Fatma UYSAL AKMAN*

Özet

Âşıklık geleneğinin 20. yüzyıl temsilcilerinden olan Âşık Veysel Şatıroğlu hakkında birçok çalışma hazırlanmıştır. Âşık Veysel hakkında hazırlanan bu bibliyografya çalışmasının amacı, bu konuda yapılmış çalışmaların yetersizliğine dikkat çekerek literatürde var olan boşluğu doldurmaktır. UNESCO tarafından 2023'ün Âşık Veysel Yılı ilan edilmesi sebebiyle, Veysel hakkında yapılan çalışmaların bibliyografik künyesi verilmek istenmiştir. Çalışmanın temel amacı Âşık Veysel hakkında yapılan çalışmaların bir listesini oluşturmak, bunların hangi konular üzerine yapıldığını görmek ve bu konuda çalışmak isteyen kişilerin kaynaklara tek bir yerden ulaşmalarını sağlamaktır. Âşık Veysel hakkında yapılan çalışmaların künyesi çalışmaların zaman içindeki değişimlerine dikkat çekmek için kronolojik olarak sıralanmıştır. Bu bibliyografya çalışmasında Yükseköğretim Kurulu'nun (YÖK) "Ulusal Tez Merkezi" adlı internet veri tabanından taranarak ulaşılan lisansüstü tezler (yüksek lisans ve doktora), makalelere ve kitaplara yer verilmiştir. Ulaşılan çalışmalar içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Makalelere ise "Google Akademik", "DergiPark" sistemi internet siteleri taranarak ulaşılmıştır. Çalışmanın makaleler kısmında 2000- 2023 yılları arasında yapılan çalışmaların künyelerine yer verilmiştir. Bibliyografya kısmında Âşık Veysel hakkında hazırlanan 6 Yüksek Lisans tezi, 2 Doktora tezi, 108 makale, 40 kitaba yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Âşık Veysel, Bibliyografya, Âşık Veysel'in Hayatı.

BIBLIOGRAPHY ESSAY ABOUT ÂŞIK VEYSEL

Abstract

Many studies have been carried out about Âşık Veysel Şatıroğlu, one of the 20th-century representatives of the tradition of minstrelsy. The aim of this bibliography on him is to fill the gap in the literature by drawing attention to the insufficiency of the studies on this subject. Since UNESCO declared 2023 as the Year of Âşık Veysel, a bibliographic list of the studies on Veysel is presented. Another purpose of the study is to create a list of the studies on him, to see on which subjects these studies are based and to enable those who want to study this subject to access the sources in a single study. The bibliography of the studies on Âşık Veysel is listed chronologically to draw attention to the changes in the studies on him over time. In this bibliography study, graduate theses (master's and doctoral), scanned from the internet database named "National Thesis Center" of the Council of Higher Education (YÖK), articles and books are included. The studies are analyzed by content analysis technique. The articles are accessed by searching the "Google Scholar" and "DergiPark" system websites. In the articles section of the study, the citations of the studies conducted between 2000 and 2023 are included. In the bibliography section, there are 6 Master's theses, 2 Doctoral dissertations, 108 articles and 40 books about Âşık Veysel.

Keywords: Âşık Veysel, Bibliography, Âşık Veysel's Life

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, e-posta: fakman3619@gmail.com, ORCID: 0000-0002-3123-2715

Gönderilme Tarihi: 11 Eylül 2023

Kabul Tarihi: 27 Aralık 2023

Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

Giriş

Bibliyografya kelimesi dilimize Fransızcadan geçmiştir. Yunanca kökenli bir kelime olan bibliyografya “kitap” anlamına gelen *biblion* ve “yazmak” anlamına gelen *graphien* kelimelerinden oluşmuştur. Bibliyografyalar hazırlanan konuda daha önce yapılan çalışmaların listesini verir. Bibliyografyalar, araştırılan konu hakkında yapılan çalışmaları bir sistem dâhilinde tanıtmaları ve belli ölçütlerde tasnif etmeleri yönüyle önemlidir. Bibliyografyaların amacı araştırma yapılacak konu hakkında daha önce yapılmış çalışmaları bir araya toplayıp bu konuda çalışma yapacak olan araştırmacıların zamandan tasarruf etmelerini sağlamaktır.

Bibliyografyaların tarihi eskilere dayanmaktadır. Daha ikinci yüzyılda tanınmış hekim Galien kendi eserlerinin bir listesini yapmıştır. Beşinci, yedinci ve on ikinci yüzyıllarda da bazı papazlar, dinî eserlerinin listesini hazırlamışlardı. Matbaanın icadına kadar devrin büyük âlimleri, o çağların dinî, siyasî, felsefî, ilmî düşünüş ve anlayışının birer tanığı olarak gördükleri eserleri, bu işin teknik kurallarının, hatta pratik olma kaygılarının örneği olarak listelemişlerdi. Matbaanın icadı ile bibliyografya çalışmaları da hız ve yaygınlık kazanmaya başlamıştı. Matbaa ile birlikte aydınların yazılan her şeyi derleme merakı da başlamıştı. Dergiler edebiyat veya bilim haberleri verirlerdi, eleştirme veya kıyaslama yazıları koyarlardı (Acaroğlu, 1961: 135-136).

Türk edebiyatında bibliyografya alanında yapılan ilk çalışma Kâtip Çelebi'nin Keşfü'z-Zunûn an Esâmi'l-Kütüb ve'l-Fünûn eseridir.

Bizde bibliyografya kelimesi üzerine bilgi veren ilk isim, tespit edebildiğimiz kadarıyla, Ahmet Mithat Efendi'dir. Edebiyatımızın Hâce-i Evvel'i bu terimi şöyle izah eder: “Bir neviden olan kitapların kâffesini veyahut bir büyük kısmını mevki-i tetkik ve tettebbua çekip onlar hakkında edilmiş bulunan intikadatın hûlasasından çıkarılmış bir hüküm olarak en âlâsını haber vermektir.” Bibliyografya kelimesi, Ahmet Mithat Efendi'nin Tercüman-ı Hakikat gazetesinin 14 ve 28 Ağustos 1894 tarihli sayılarında neşrettiği “Bibliyografya” başlıklı iki makaleye konu olmuştur (Uysal ve Demir, 2020: 357-358).

Bilim alanında yapılan çalışmaların artması bibliyografyaları daha önemli hale getirmektedir. Bibliyografya çalışmaları yapılan çalışmaları bir arada vererek bilgiye kolay ulaşılmasını sağlamaktadır. Böylece çalışma yapacak diğer akademisyenlere zaman tasarrufu sağlayacaktır.

Amaç ve Yöntem

Bu çalışmanın amacı Âşık Veysel hakkında yapılan çalışmaların künyesini bir arada verip bu konuda çalışma yapmak isteyenlerin bilgilere daha kolay ulaşmasını sağlamaktır.

Belgesel tarama olarak da bilinen doküman analizinde, var olan kayıt ve belgeler incelenerek veri elde edilmektedir. Doküman analizi, belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsamaktadır (Sak, Şendil, Eşref: 230).

Doküman analizi Merriam tarafından şu şekilde sınıflandırılmıştır: 1. Uygun dokümanları bulma 2. Dokümanların orijinallliğini kontrol etme 3. Kodlama ve kataloglama konusunda bir sistematik oluşturma 4. veri analizi yapma (içerik analizi yapma). Burada verilen farklı aşamalardan hareketle, doküman analizinin belli bir plan içinde gerçekleştiği, amaca uygun dokümanlara ulaşılması gerektiği, ulaşılan dokümanların kontrolden geçirildiği ve uygun yöntemlerde analiz edildiği belirtilebilir (Sak ve diğerleri, 2021: 233).

Web sitelerinde ulaşılan bilgilerin doğruluğunu teyit etmek için birkaç web sitesinde ulaşılan bilgiler kontrol edilmiştir. Bu da bilgilere uzun sürede ulaşılması zorluğunu doğurmaktadır.

Çalışma yapılırken Yüksek Lisans ve Doktora Tezleri için “Ulusal Tez Merkezi” kayıtlarından yararlanılmıştır. Lisansüstü Tezler verilirken tez yazarının adı, tezin adı, hangi üniversitede yapıldığı ve yılı ile ilgili bilgiler verilmiştir. Kitap, makaleler için “Google Akademik”, “Dergipark” gibi sitelerden yararlanılmıştır.

Bibliyografya çalışmalarının yeni kaynaklar eklendiği için geliştirilmesi, belli aralıklarla güncellenmesi gerekmektedir. Âşık Veysel ile ilgili sürekli yeni çalışmalar yapılmaktadır. Bu da çalışmanın güncellenmesini gerekli hale getirmektedir.

Bu çalışma yapılırken karşılaşılan zorluklar şunlardır:

- Bazı kitapların yayınevleri zaman içinde değişmiş olduğundan kitabın ilk yayımlandığı yayınevine ait bilgilere ulaşamamıştır.
- Eski tarihli bazı kitapların basımı olamadığı için künyelerine ulaşmakta zorluk yaşanmıştır. Bazı kitapların ilk basım bilgilerine Nadir Kitap web sitesinden ulaşmıştır.
- Araştırma yapılan web sitelerinde Âşık Veysel ile ilgili çok fazla veri karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalardan hangisinin doğrudan Âşık Veysel’e ait olduğunu araştırmak zaman almaktadır.
- Bazı çalışmalarla ilgili sitelerde farklı bilgiler bulunmaktadır. Bu da çalışmanın künyesine ulaşmayı zorlaştırmaktadır. Bu sorun birkaç web sitesinden kontrol edilerek çözülmeye çalışılmıştır. Ancak künyesine ulaşamayan eserler vardır.

Âşık Veysel Şatıroğlu Hayatı ve Eserleri

Âşık Veysel, 1894 yılında Sivas’ın Şarkışla ilçesinde dünyaya gelmiştir. Babası “Karaca” diye anılan Ahmet, annesi Gülizar’dır. Âşık Veysel, sol gözünü çiçek hastalığı nedeniyle yedi yaşında kaybeder ve sağ gözüne perde iner. Babası bunun çaresinin olduğunu öğrenip oğlunu şehre götürmek ister ancak Veysel öküzün boynuzunun gözüne saplanması sonucu gözünü tamamen kaybeder. Âşık Veysel ilk olarak Molla Hüseyin’den saz dersi alır. Âşık Veysel’in ikinci saz hocası Camşıhlı Ali Ağa’dır. On beş yaşına geldiğinde saz çalmayı öğrenen Veysel usta

malı şiirleri Camşılı Ali Ağa'dan öğrenip söyler. Ailesi 1919 yılında Esmâ ile evlendirir. Esmâ ile evliliğinden bir oğlu ve bir kızı olur ancak oğlu doğumdan kısa süre sonra ölür. Sekiz yıl evli kaldıktan sonra Esmâ, Veysel ve bir kızını bırakarak başkasına kaçır. Annesi bıraktığında altı aylık olan kızına Veysel bakar ancak o da iki yaşında vefat eder. Veysel daha sonra Gülizar adında biriyle tanışır ve evlenir. Bu evlilikten altı çocuğu olur (Yavuz, 2020: 57-58).

Ahmet Kutsi Tecer 1931 yılında Sivas'ta öğretmendir. Türkiye'de ilk kez "Halk Şairleri Bayramı" nı düzenler. Tecer, Halk Şairleri Bayramı adlı yapıtında amacını şöyle özetler: Bu bayramın yapılmasında maksat her yıl vilayet dâhilinde halk şairlerini toplamak, onlarla birkaç gün geçirmek, onları dinlemek, eserlerini zapt etmek ve bilmukabele onlara milli ve medeni hayatımızın kuvvetli fikirlerini ve heyecanlarını telkin etmek: köylü sanatkârlarla şehirli sanatkârları birleştirmektir. Halk Şairleri Bayramı Âşık Veysel'i edebiyat dünyasına tanıtmıştır (Çevirme, 1992: 8).

Âşık Veysel'in bütün yurttan tanınmasını sağlayan olay 1933'te Cumhuriyet'in onuncu yılında yazmış olduğu "Destan" adlı şiirdir. Bu şiir Âşık Veysel'in ilk şiiridir. Veysel daha önce usta malı şiirleri söylerdi. 1933'ten sonra Âşık Veysel eski âşık saz şairleri gibi sazıyla birlikte Türkiye'nin birçok şehrini dolaşır. Âşıklık geleneğini sürdürme gayreti onun Anadolu'da tanınmasını sağlar ama ülke çapında şöhretini arttıran radyoyla ilk temasıdır. Âşık Veysel'in radyoda destanı sazıyla icra etmesi radyo ile ilk tanıştığı gündür (Genç, 2021: 20).

Âşık Veysel, farklı köy enstitülerinde saz öğreticiliği yapmıştır. 1941 yılında başladığı saz öğretmenliğine 1946 yılına kadar devam eder.

1944 yılında Âşık Veysel'in ilk şiir kitabı Halk Evleri Genel Merkezi'nce "Deyişler" adıyla yayımlanır. 1949 yılında şiirlerini bir araya topladığı "Sazımdan Sesler" kitabı yayımlanır. Âşık Veysel 1970 yılında bütün şiirlerini topladığı "Dostlar Beni Hatırlasın" isimli son kitabını yayımlar (Oy, 1991: 6-9).

1952 yılında Âşık Veysel'in hayatı sinema filmine konu olur. Senaryosunu Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun kaleme aldığı "Karanlık Dünyam" adlı film çekilir. Filmin son bölümlerinde Âşık Veysel'in kendisi de yer almıştır (Genç, 2021: 23).

Akciğer kanserine yenik düşen Âşık Veysel, 1973 yılında vefat eder. Vasiyeti üzerine köyünde doğduğu yere defnedilmiştir (Yavuz, 2020: 59).

Âşık Veysel Bibliyografyası

1. Lisansüstü Tezler

1.1. Yüksek Lisans Tezleri

1.1.1. GÜLDAŞ, T. (1993), Âşık Veysel ve Müziği. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.2. BAŞŞİ, B. (1997), Türk Halk Müziğinde Âşık Veysel'in Yeri ve Önemi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Güzel Sanatlar Ana Bilim

Dalı.

1.1.3. YURDUŞEN, Y. (2013), Âşık Edebiyatı Halk Şiirindeki Eğitsel ve Öğretisel Unsurlar (Âşık Veysel Örneği). Cumhuriyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

1.1.4. TIRKAZ, G. (2014), Yirminci Yüzyıl Âşıklarından Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Huzuri, Âşık Veysel Şatıroğlu, Âşık Zülali, ve Âşık Efkarı'nın Şiirlerinde Eğitim Unsurları. Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

1.1.5. ÇERKEZOĞLU, E. (2015), Âşık Veysel Şatıroğlu'nun Şiirlerinde Din ve Dindarlık. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.6. KARAÇAĞIL, A. (2019), Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.7. ÇALIŞKAN, A. B. (2019), Âşık Veysel ve Barpı Alıkulov'un Karşılaştırmalı Analizi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.8. GÖRGÜLÜ, D. (2019), Karacaoğlan, Âşık Veysel ile Neşet Ertaş'ta Kadın. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.9. KARABULUT, E. (2019), Kaynak Kişilerin İcrası ile Derleme/Notaya Alım Sürecinde Ortaya Çıkan Farklılıklar-Âşık Veysel Şatıroğlu Örneği. Hacettepe Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü.

1.1.10. KARAÇAĞIL, A. (2019), Âşık Veysel'in Şiirlerinin Vatan, Millet, Din, Bayrak Kavramları Açısından İncelenmesi. Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.11. YIĞMAN, S. (2019), Değerler Eğitimi Açısından Âşık Veysel'in Şiirleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

1.1.12. YAVUZ, O. (2020), Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de Varoluşçu Temalar. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.13. GENÇ, N. (2021), Âşık Veysel'in Şiirlerinin Söz Dizimi ve Sözlük Çalışması. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

1.1.14. YAVAŞÇA SOYSAL, E. Ş. (2021), Âşık Veysel ve Leonard Cohen'in Sözlerinde Aşk ve Tanrı. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.1.15. AVŞAR, Z. (2023), Âşık Veysel Türkülerinin Edebi ve Proza Yönünden İncelenmesi. Haliç Üniversitesi, Türk Musikisi Anasanat Dalı.

1.1.16. GÖKKAYA, E. F. (2023), Lisans Müzik Programlarındaki Ses Eğitmcilerinin Görüşleri Doğrultusunda, Âşık Veysel Türkülerinin Ses Eğitimi Disiplinine Uygunluğunun İncelenmesi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.2. Doktora Tezleri

1.2.1. TUTU, S. B. (2008), Âşık Veysel Şatıroğlu (Hayatı, Eserleri ve Müzik Kimliği). Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

1.2.2. CÖMERT, E. (2017), Millî Kültür Taşıyıcılığında Usta Malı Çalır Söyleme Geleneği Temsilcisi Olarak Âşık Veysel. İstanbul Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,

2. Makaleler

2.1. MÜTEVELLİOĞLU, E. (2000), Büyük Halk Şairi Âşık Veysel Şatıroğlu. *Türk Dünyası Tarih Dergisi*, 161, 34 - 36.

2.2. ÖZ, G. (2000), Cumhuriyetin Büyük Ozanı Âşık Veysel. *Anayurttan Atayurda Türk Dünyası*, 19, 22 - 27.

2.3. ÖZTÜRK, İ. (2000), Âşık Veysel'in Halk Müziğindeki Yeri. *Emlek Deryası*, 1, 12-17. 2.4. RAYMAN, H. (2000), Âşık Veysel'de Poetika. *Bilge Dergisi*, 7, 46-49.

2.5. USLU, M. (2000), Âşık Veysel. *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 161, 34-36.

2.6. ATAŞ, H. (2002), Âşık Veysel'de Millî Birlik ve Beraberlik Fikri. *Türk Dünyası Tarih ve Kültür Dergisi*, 183, 48-49.

2.7. CANPOLAT, M. (2002), An Analysis of a Poem by Âşık Veysel in Terms of Metric Equivalence. *Milli Folklor*, 7(55), 53-56.

2.8. ÇONGUR, H. R. (2002), Âşık Veysel'in Diyarı'nda. *Türk Dili*, 609/Özel Sayı: Dil, 681- 687.

2.9. KARATAŞ, T. (2002), Âşık Veysel'in Şiirini Besleyen Üç Önemli Unsur Çileli Hayatı, Gelenek ve Yerlilik. *Türk Dili*, 609/Özel Sayı: Dil, 688-695.

2.10. KAYA, D. (2002), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Yöresel Kelimeler ve Deyimler. *Türk Dili*, 84 607/Özel Sayı: TDK, 258-262.

2.11. AKAR, A. (2003), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geçen Deyimler. *Karaman Dil-Kültür Ve Sanat Dergisi*, 75-77.

2.12. AYTAÇ, P. (2003), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Mistik Unsurlar. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 26, 253-271.

2.13. ÇONGUR, H. R. (2003), Rüyada Âşık Veysel'i Gördük. *Karınca*, 801, 43-46.

2.14. GÜNBLUT, Ş. (2003), Ölümünün Otuzuncu Yılında Âşık Veysel. *Folklor-Edebiyat*, 34, 235-250.

2.15. VURAL, H. (2003), Âşık Veysel'de Söz Ötesi Açılımlar ve Çeşitlilik. *Türk Dili*, 619, 2003.

2.16. ÇEVİRME, H. (2004), Halk Şiiri Geneli ve Âşık Veysel Şiiri Özelinde Yol İmgesi. *Folklor-Edebiyat Dergisi*, 4, 59-69.

- 2.17. DİNÇER, A. (2004), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Alışılmamış Bağdaştırmalar. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 15, 231-242.
- 2.18. YILDIRIM, İ. M. (2004), Âşık Veysel Türk Dünyasında. Karadeniz Araştırmaları Balkan, Kafkas, *Doğu Avrupa Ve Anadolu İncelemeleri Dergisi*, 1, 43 – 48.
- 2.19. APAYDIN, H. (2005), Âşık Veysel Şatıroğlu'nda Dini Tecrübe. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 5 (2), 179-191.
- 2.20. BAŞTUĞ, İ. (2005), İnce Âşık: Veysel. *Atlas*, 147, 154-155.
- 2.21. BULUT, H. ve GÜNDÜZ, M. (2005), Âşık Veysel'in Türkülerinin Çok Boyutlu İçerik Çözümlemesi. *Folklor / Edebiyat Dergisi*. 257-268.
- 2.22. GÜNDÜZ, M. (2005), Âşık Veysel'in Türkülerinin Çok Boyutlu İçerik Çözümlemesi. *Folklor/Edebiyat Dergisi*, 44, 257-268.
- 2.23. ALPTEKİN, A. B. (2009), Âşık Veysel. *Atatürk Kültür Merkezi*, 372, 166-169.
- 2.24. ELÇİ, A. (2009), Yetiştirdiği Ortam ve Yetiştiren Unsurlar Işığında Müzik Yönü ile Âşık Veysel. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, (51), 189-210.
- 2.25. KOLCU, H. (2010), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Halk Çalgıları. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 3(5), 70-75.
- 2.26. AVCI, Y. Y. (2010), Âşık Veysel'in Şiirlerinde İkilemeler. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 59-70.
- 2.27. ÇERİBAŞ, M. (2011), Âşık Veysel'in Duygu ve Düşünce Dünyasında Toprak. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü Koleksiyonu*, 70-73.
- 2.28. ÇONGUR, H. R. (2011), Âşık Veysel ve Kara Toprak Şiiri. *Türk Dili*, 711, 555-564.
- 2.29. KARA, R. ve TÖREN, A. (2011), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Eğitim. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(46), 127-143.
- 2.30. DORE, F. (2012), Anadolu Halk Edebiyatı ve Âşık Veysel. *Türktarım*, 204, 73-75.
- 2.31. TURHAN, M. ve KOVA, Ö. (2012), Değerler Eğitimi Açısından Türk Halk Müziği ve Halk Ozanları: Neşet Ertaş, Âşık Mahsuni Şerif, Âşık Veysel ve Özay Gönlüm Bağlamında Bir İnceleme. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, (6), 117-128.
- 2.32. YAKICI, A. (2012), Geleneksel Şiirden Türküye Dönüşümün Yaratıcı Ve Aktarıcısı Olarak Âşık Veysel'in Kültürel Mirasa Katkısı. *Milli Folklor*, 24(94).
- 2.33. BULUT, M. H. (2013), Âşık Veysel'in Müziksel Yeteneği. *Journal of Turkish Studies*, 8(9), 17-25.

- 2.34. DURBİLMEZ, B. (2013), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Millî Birlik Fikri ve Türk Dünyası. *Türk Yurdu*, 307, 47-52.
- 2.35. ERASLAN, S. A. (2013), Güzelliğin On Para Etmez, Bendeki Bu Aşk Olmasa! "Âşık Veysel". *Karınca*, 914, 38-40.
- 2.36. TOPAKKAYA, A. (2013), Âşık Veysel'in "Güzelliğin On Para Etmez" Adlı Şiiri'ne Felsefi Açından Bir Bakış. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (67), 89-102.
- 2.37. YARDIMCI, M. (2013), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geleneğe Bağlı Unsurlar Ve Etkileşim. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Merkezi*, 80-87.
- 2.38. ERDAL, G. (2014), Âşık Veysel in Village Institutions and His Contributions to Music Education. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 1449-1453.
- 2.39. KÖKTÜRK, Ş. (2014), Âşık Veysel'de Vahdet-i Vücut Anlayışı. *Turkish Studies (Elektronik)*, 9(4), 749-758.
- 2.40. ÖZKAN, R. (2014), Intangible Social Heritages in Asık Veysel Poetry: Âşık Veysel'de Somut Olmayan Kültürel Miras. *Journal of Human Sciences*, 11(1), 569-583.
- 2.41. YARDIMCI, M. (2014), Şiir Dünyamızda Âşık Veysel, *Kültür Evreni*, 67-88.
- 2.42. DAĞTAŞOĞLU, A. E. (2015), Sözlü Kültür ve Âşık Veysel. *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 171-194.
- 2.43. GÜNEŞ, M. (2015), Âşık Veysel Tipolojisinden Hareketle Klasik Kültürün Sözlü Kültüre Yansıması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6).
- 2.44. CENGİZ, C. A. (2016), Âşık Veysel'in "Yıllarca Aradım Kendi Kendimi" Şiirinden Hareketle Felsefenin Türk Kültüründeki Yeri. *Dört Öge*, (10), 39-50.
- 2.45. ERGÜLEN, H. (2016), Âşık Veysel Şiirinde Alevi-Bektaşî Düşüncesinin Cumhuriyet Düşüncesiyle Yakınlığı. *Varlık*, 28-34.
- 2.46. GÜRÇAY, S. (2016), Âşık Veysel'in "Senlik Benlik Nedir Bırak" Şiiri Sosyolojik Eleştiri Edebiyat Kuramı Açısından İncelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, 2(3), 1-20.
- 2.47. ŞİMŞEK, E. (2016), Âşık Veysel'in Âşıklık Geleneği İçerisindeki Yeri Üzerine Bir Değerlendirme, *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, 4(9), 117-126.
- 2.48. TEK, R. (2016), Edebiyat-Toplum İlişkisi Bağlamında Âşık Veysel'in Şiir Dünyası. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(40), 327-350.
- 2.49. YILMAZ, S. S. (2016), Âşık Veysel'in "Çarık-Mes Konuşması" Adlı Şiirinin Ontolojik Tahlili. *Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 40(1), 389-404.
- 2.50. ATEŞ, F. (2017), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Örtmece İfadeler / Güzeli Adlandırmalar. *Türük Uluslararası Dil Edebiyat Ve Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 1(9), 144-164.

- 2.51. AVCI, Y. Y. (2017), Temaların Öğretiminde Şiir Dilinden Yararlanma: Âşık Veysel Örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi*, 6(4), 2711-2740.
- 2.52. CÖMERT, E. (2017), Erken Cumhuriyet Döneminde Kültürel Reform Hareketleri ve Âşık Veysel. *Porte Akademik Müzik ve Dans Araştırmaları Dergisi*, (10), 66-95.
- 2.53. KURTOĞLU, F. S. (2017), Âşık Veysel'in Şiirlerini Değerler Eğitimi Açısından Okumak. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (83), 101-123.
- 2.54. ŞENOCAK, E. (2017), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Toprak Ana. *Electronic Turkish Studies*, 12 (21), 503-518.
- 2.55. ŞİMŞEK, E. (2017), Kültürümüzde Yol Ve Bu Bağlamda “Uzun İnce Bir Yoldayım” Adlı Şiirin Sembolik Bir Çözümlemesi. *Akra Kültür Sanat Ve Edebiyat Dergisi*. 5-13, 55-69.
- 2.56. YAZ, E. (2017), Travmatik Yaşantıları Bağlamında Âşık Veysel ve Müzikle Terapi. *Art-Sanat Dergisi*, (7), 277-289.
- 2.57. AKÇAY, Ş. Ö. ve KARAASLAN, S. (2018), Joe Satriani'nin “Asık Veysel” Adlı Eserinin Müzikal Özelliklerinin İncelenmesi. *Online Journal of Music Sciences*, 3(3), 46-69.
- 2.58. ÖZDEMİR, S. D. (2018), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Sosyal Eleştiri. *Akra Kültür Sanat ve Edebiyat Dergisi*, (16-6), 151-161.
- 2.59. TALİP, S. (2018), Âşık Veysel Şatiroğlu, Neşet Ertaş ve Âşık Mahzuni Şerif Eserleriyle Foucault'cu Söylem Analizi Üzerine Bir Çalışma: Yaşam Doyumu Ve Ölüm Arzusu Analizi. *Uluslararası Beşeri Bilimler Ve Eğitim Dergisi*, 4(7), 116-140.
- 2.60. GÜMÜŞ, İ. (2019), Âşık Veysel'in “Kara Toprak” Şiirine Ontolojik Bir Yaklaşım. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 12(1), 176-187.
- 2.61. ÖZDEMİR, C. (2019), Âşık - Saz İlişkisinde Geleneği Okumak: Âşık Veysel Örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 43(2), 175-192.
- 2.62. VURAL, F. ve ÇALIŞKAN, B. A. (2019), Karanlık Dünyalarından Işık Olan İki Âşık: Âşık Veysel ve Barpı Alıkulov. *Uluslararası Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 40-83.
- 2.63. YILMAZ, M. (2019), Ekolojik Feminizm Ve Âşık Veysel'in Kara Toprak Şiirinde Doğaya Ve Toprağa Bakışın Değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies*, 14(6), 3563-3574.
- 2.64. YİĞİTOĞLU, M. ve SEZER, M. A. (2019), Âşık Veysel'in Şiirlerine Ekoeleştiri Bağlamında Bir Yaklaşım. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(14), 568-579.

- 2.65. YÜKSEL, M. (2019), Oral Poets in Conflict: Âşık Veysel And Dengbêj Reso On The Rope. *Journal of Folklore Research*, 56 (1), 71-103.
- 2.66. ATAY, R. ve ÇAMCI, H. (2020), Âşık Veysel'in "Gezerken Aklımın Evine Vardım" Şiiri Bağlamında Din-Felsefe İlişkisi. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi* 9(4), 329-340.
- 2.67. BAŞARAN, U. (2020), Âşık Veysel ve Köy Enstitüleri. *Ihlamur Kültür Ve Sanat Dergisi*, 90-93.
- 2.68. GEDİK, S. (2020), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Vefa. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (3), 193-212.
- 2.69. SELVİ, C. (2020), Âşık Veysel Şiirlerinde Yer Alan Sözlüksel Alanlar. *International Journal of Language Academy*, 8(3), 181-201.
- 2.70. BEKKİ, S. (2021), Âşık Veysel Olmak - Olabilmek. *Başkent Kültür Sanat*, Sayı 3, 32-35.
- 2.71. COŞKUN, H. (2021), Âşık Veysel'in Türkülerinde Alevi ve Bektaşî Kültürünün İzleri. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, (96), 513-530.
- 2.72. DOĞAN, F. ve AZAR, B. (2021), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Nasihat. *Journal Of History School (Johs)*, 14(54), 3460-3486.
- 2.73. TUZTAŞI, U. ve KOÇ, P. (2021), Âşık Veysel İçin Mezar Tasarlamak: Kavramsal Düşünme ve Bir Stüdyo Pratiği. *Bab Journal of Architecture and Design*, 2(2), 168-184.
- 2.74. AKDOĞAN, E. ve vd. (2022), Âşık Veysel'in "Aldanma Cahilin Kuru Lafına" Şiirinin Disiplinler Arası Tahlili. *Turan: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 14(56), 168-171.
- 2.75. BEKKİ, S. (2022), Gökten İnen Ses: Türkü ve Âşık Veysel. *Muhit*, 82-85.
- 2.76. BEKKİ, S. (2022), Kendini Yazdıran Sanatkâr: Âşık Veysel. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi*, 492-513.
- 2.77. ÇEVİK, M. (2022), Divan Edebiyatı Araştırmalarından Halk Edebiyatı Araştırmalarına Metot Transferi ve Âşık Veysel'in Bir Şiiri. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(1), 193-207.
- 2.78. GÜNEŞ, D. ve ÖKTEN, E. C. (2022), Âşık Veysel'de Kara Toprak 1. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 219-232.
- 2.79. CEYLAN, İ. (2022), İmgesel Açılımlarla Âşık Veysel'in Kara Toprak Şiirine Mitsel Bir Bakış Açısı. *Uluslararası Halk Bilimi Araştırmaları Dergisi*. 5-2, 248-260.
- 2.80. KAPTAN, Z. (2022), Yabancı Dil Öğretiminde Türk Halk Ezgilerinin Kullanımı: Âşık Veysel Örneği. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 8(1), 193-207.

- 2.81.** QEDİMBEYLİ, M. (2022), Âşık Veysel'in Yaratıcılığında Estetik Güzellik, Vatancılık ve İşçi Eğitimi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (11), 304-311.
- 2.82.** YARMAN, O. U. ve KARAOSMANOĞLU, M. K. (2022), Diminutive Errata On “Weighing Diverse Theoretical Models On Turkish Maqam Music Against Pitch Measurements”–Alongside A New Comparison Of Measurements Taken From Âşık Veysel. *Parana Journal Of Science And Education*, 8(1).
- 2.83.** YAYLAGÜL KORKMAZ, N. Ve KURTASLAN, H. (2022). Halk Kültüründe Ömür Söylemi: Âşık Veysel Türküleri Örneği. *Folklor Akademi Dergisi*, 5 (3), 647-659.
- 2.84.** AKDOĞAN, E. ve DURAN, M. (2023), Âşık Veysel'in “Dostlar Beni Hatırlasın” Adlı Şiirine Sosyolojik Ve Mistik Bir Yaklaşım. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (34), 839-848.
- 2.85.** AKDOĞAN, E. (2023), Âşık Veysel'in “Dostlar Beni Hatırlasın” Adlı Şiirine Sosyolojik ve Mistik Bir Yaklaşım. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 34, 839-848.
- 2.86.** AKSOY, H. (2023), Âşık Veysel'in Vasiyeti: “Sazım Sen Kal Dünyada”. *Folklor Akademi Dergisi*, 6, 815-823.
- 2.87.** ARSLAN, M. (2023), Gelenek ve Gelecek Arasında Bir Köprü: Âşık Veysel. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 97-108.
- 2.88.** ARSEVEN, T. (2023), Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun Senaryosunda Âşık Veysel. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 61-74.
- 2.89.** BARS, E. M. (2023), Âşık Veysel'in Âşık Tarzı Şiir Geleneğini Temsil Gücü. *Hikmet – Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 146-167.
- 2.90.** BAYRAM, A. (2023), Âşık Veysel'in Güzelliğın On Par Etmez Uzun İnce Bir Yoldayım ve Toprak Şiirleri Üzerine Kiplik Yapı Ve Kavram Alanı İncelemesi. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 213- 224.
- 2.91.** BUNSUZ, H. (2023), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Toplumsal Değişme. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 191-212.
- 2.92.** CEREYAN, S. (2023), Âşık Veysel'in “Çiğdem Der Ki” Şiirinde Çiçekler: Çiğdem, Lâle, Sümbül ve Nevruz. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 240- 251.
- 2.93.** ÇAKIR, R. (2023), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Geçen Toplumsal Ve Ulusal Değerlerin İşlenişi. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 128-145.

- 2.94.** ÇANDIR, M. (2023), Manevi Değerlerimizin Âşık Veysel'in Şiirlerine Yansıması. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 252-275.
- 2.95.** DOĞANAY, S. (2023), "Senlik Benlik Nedir Bırak" Şiiri Bağlamında Âşık Veysel'in Maneviyatı ve Dindarlığı. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 225-239.
- 2.96.** ERDAL, K. (2023), Meb Ders Kitaplarında Yer Alan Âşık Veysel Şatıroğlu'na Ait Metinler Üzerine Bir İnceleme. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 48-60.
- 2.97.** GÜL, M. (2023), Gelenekten Modernizme Kadının Şiire Yansıması: Âşık Veysel ve Orhan Veli Örneği. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 298-312.
- 2.98.** KARABULUT, M. (2023), Âşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" Şiirinde Tezat Unsurları. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 21-29.
- 2.99.** MUTLU GÖZGEÇ, H. ve ATASOY AYDOĞDU, Ö. (2023), Âşık Veysel'in Yurt Ürünleri Şiirinin Coğrafi İşaretler Açısından İncelenmesi. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 276-297.
- 2.100.** ÖZDEMİR, C. (2023), Âşık Veysel'in Şathiyesinin Tasavvufî Şifreleri. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 109-127.
- 2.101.** ÖZLÜK, N. (2023), Üç Röportajda Âşık Veysel'in Lisanından Hayatı ve Sanatı. *Hikmet-Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Say
- 2.102.** ÖZTÜRK, C. E. (2023), Âşık Veysel'in Şiirlerinde İrfan Ve Tasavvuf. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 168-190.
- 2.103.** SARI, M. (2023), Âşık Veysel'in Talebelerinden Öğretmen Şair Osman Topçu. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 75-96.
- 2.104.** SAYAR, E. (2023), Âşık Veysel'in "Uzun İnce Yol"unda Ezoterik Dünya Algısının İzini Sürmek. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 313-323.
- 2.105.** ŞİŞMAN, B. (2023), Âşık Veysel'in Şikâyetnâme ve Öğütnâme Türünde Şiirleri. *Hikmet - Akademik Edebiyat Dergisi*, Âşık Veysel Hatırasına Gelenek ve Edebiyat Özel Sayısı, 30-47.
- 2.106.** TAŞPINAR, K. (2023), Âşık Veysel'in Uluslaşma Sürecine Katkısını Etnopedagojik Ve Etnoandragojik Açından Değerlendirmek. *Uluslararası Etnopedagoji Dergisi*, 3(1), 18-48.

- 2.107. TİKDEMİR, H. (2023), Âşık Veysel'in Şiirlerinde Dinî Tasavvufi Bir Unsur Olarak Toprak. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 12, 349-362.
- 2.108. TUNÇ, G. (2023), Ansızın Kalpte Uyanan: Âşık Veysel'in Şiirlerinde Kalbin Belleği. *Milli Folklor*, 18(138), 75-84.

3.Kitaplar

- 3.1. SARAÇ, T. (1965), *Âşık Veysel*. Ankara: MEB Yayın Müdürlüğü.
- 3.2. OĞUZCAN, Ü. Y. (1972), *Âşık Veysel*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Kültür Yayınları.
- 3.3. MAKAL, T. K. (1973-İlk Baskı 1963), *Âşık Veysel, Hayatı - Sanatı - Eserleri*. İstanbul: Ararat Yayınevi.
- 3.4. OĞUZCAN, Ü. Y. (1973), *Dostlar Beni Hatırlasın*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- 3.5. SEFERCİOĞLU, N. (1983), *Türk Halk Şairleri Bibliyografyaları 3. Âşık Veysel Bibliyografyası*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- 3.6. ÖZ, G. (1994), *Bütün Yönleriyle Âşık Veysel - Yaşamı Sanatı Şiirleri*. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- 3.7. ATAŞ, H. (1998), *Âşık Veysel, Hayatı - Sanatı - Eserleri*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- 3.8. YALÇIN, Ö. (2000), *Âşık Veysel*. İstanbul: Ötüken Neşriyat
- 3.9. ALKAN, E. (2001), *Âşık Veysel'den Nükteler*. İstanbul: Pencere Yayınları.
- 3.10. ALPTEKİN, A. B. (2004), *Âşık Veysel Türküz Türkü Çağırırız*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- 3.11. YÖNAL, Y. (2004), *Uzun İnce Bir Yolda Fotoğraflarla Âşık Veysel*. İstanbul: Avcıol.
- 3.12. ALKAN, E. (2005), *Kör Oldum Veysel Oldum - Âşık Veysel ve Yaşadığı Dönemin Romanı*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- 3.13. KAYMAK, V. (2005), *Anı, Şiir, Resimlerle Âşık Veysel'li Yıllar (Bilinmeyen Yönleriyle Âşık Veysel'in Gerçek Yaşamı)*. Ankara: Kuloğlu Matbacılık.
- 3.14. MALAY, M. (2005), *Âşık Veysel'i Ağlatanlar*. İstanbul: Evreca.
- 3.15. BAKİLER, Y. B. (2007), *Âşık Veysel*. İstanbul: Tedev Yayınları.
- 3.16. DEMİRCİ, E. (2007), *Homeros'tan Âşık Veysel'e Tarihte ve Toplum Yaşamında Körler*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
- 3.17. AYDİL, E. (Ed.) (2009), *Âşık Veysel Şatıroğlu*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- 3.18. KUTLU, Ö. (2009), *Selam Olsun Kucak Kucak Âşık Veysel Hayatı ve Şiirleri*.

İzmir: Duvar Yayınları.

3.19. BAĞCE E./ DEDE K./ ERTUĞRUL Z. vd. (2010), *Sokrates'ten Âşık Veysel'e*. İzmit-Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

3.20. KAYA, D. (2011), *Âşık Veysel*. Ankara: Akçağ Yayınları.

3.21. ÖZ, G. (2013), *Âşık Veysel Alevilik - Bektaşilik Bağlamında*. Barış Platin Yayınları.

3.22. YORGANCI, O. (2013), İstanbul: *Âşık Veysel*. Anonim Yayınları.

3.23. ÖZDEMİR, A. (2014), *İki Kapılı Handa Âşık Veysel Vefatının 40. Yılı Anısına*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

3.24. BİNYAZAR, A. (2015), *Uzun İnce Yolda: Âşık Veysel*. Doğan Egmont.

3.25. GÜRMEH, A. (2015), *Uzun İnce Bir Yol Âşık Veysel*. Pan Yayıncılık.

3.26. ÖZDEMİR, A. (2015), *Âşık Veysel Gülhane Parkı'nın Uzun İnce Yolunda Dostlar Onu Unutmadı*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

3.27. BALBAY, M. (2018), *Gönül Gözünde Binbir Renk Âşık Veysel*. İstanbul: Halk Kitabevi.

3.28. YILDIZ, A. (2018), *Âşık Veysel*. İstanbul: Ketebe Yayınevi.

3.29. IŞIK, C. (2019), *Gerçek Âşık Veysel - Müzik Bilimleri Dizisi 19*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

3.30. KAPLAN, T. (Ed. Esat Ayyıldız) (2020), *Türkçe'nin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Kapsamında Türküler: Âşık Veysel Türküleri. 1. Muasır Filoloji ve Edebiyat Tetkikleri (Bölüm 4)*, 125. Ankara: İksad Yayınevi.

3.31. AFATOĞLU, İ. (2021), *Çocuk Yüreklere Âşık Veysel*. Ankara: Dorlion Yayınevi.

3.32. BEKKİ, S. (2021), *Halk Müziğinin Seyyar Radyosu Âşık Veysel*. İstanbul: Muhit Kitap.

3.33. YALSIZUÇANLAR, S. (2021), *Âşık Veysel Şaşar Veysel İşbu Hale*. Ankara: Edebiyat Ortamı Yayınları.

3.34. GÖKÇE, S. N. ve GÖKÇE G. (Ed.) (2022), *Basında ve Ustaların Objektifinden Âşık Veysel*. Ankara: Arkadaş Basım.

3.35. ŞENEL, S. (2022), *Âşık Veysel*. İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.

3.36. YILDIRIM, C. (2022), *Bilinmeyen Yönleriyle Âşık Veysel*. Ankara: İtalik Yayınevi.

3.37. ÇETİNOĞLU, O. (2023), *Âşık Veysel: Hayatı-Şahsiyeti-Fikirleri-Seçme Şiirleri*. İstanbul: Bilgeoğuz Yayınları.

3.38. SARI, H. ve KOŞAR, Y. (2023), *Âşık Veysel*. Kayseri: İhlamur.

3.39. YARDIM, M. N. (2023), *Bilge Ozan - Âşık Veysel Şatıroğlu*. İstanbul: Akıl Fikir Yayınları.

3.40. ÇILGA, H. (2023), *Âşık Veysel (Bilgelikleri-Sezgileri-Nükteleri)*. İstanbul: Post Yayınevi.

Sonuç

Akademik araştırmalarda konuyla ilgili önceden yapılmış çalışmalardan haberdar olmak önemlidir. Araştırma yapacak kişiler bilgilere bir arada ulaşabilir. Bu nedenle bibliyografya çalışmaları araştırma yapacaklara kolaylık sağlar. Bibliyografya çalışması sırasında doğru kaynaklara ulaşabilmek yaşanan zorluklardan biridir. Künyelerin tespit ve değerlendirilme süreci yoğun bir tarama ve inceleme gerektirmektedir. Karşılaşılan bu zorluğu aşmak zaman alıcıdır. Yaşanan zorluklar sebebiyle ulaşılamayan, gözden kaçan çalışmalar olabilir. Âşık Veysel hakkında yapılmış bibliyografya çalışmalarının az olması bu çalışmanın yapılma sebebidir. Çalışma yapılırken Âşık Veysel’le ilgili yapılmış bibliyografya çalışmalarının az olması sebebiyle çalışma sırasında yararlanılacak kaynak konusunda sıkıntı yaşanmıştır. Özellikle Veysel ile ilgili son dönemde yapılan çalışmalar ile ilgili bibliyografya çalışması yoktur. Bu durum yapılan çalışmanın araştırma yapacak araştırmacılar için önemini göstermektedir. Âşık Veysel hakkında yapılan bibliyografya çalışmalarının az olması bu çalışmanın yapılma sebebidir.

Âşık Veysel hakkında yapılan çalışmada yüksek lisans ve doktora tezlerine, makalelere, kitaplara yer verilmiştir.

Bu çalışmada Âşık Veysel’le ilgili 16 Yüksek Lisans tezine, 2 Doktora tezine, 108 makaleye, 40 kitap olmak üzere toplam 166 bibliyografik künye yer almaktadır. Dergipark’ta yapılan taramada 6.423 makale gözükmemektedir ancak incelendiğinde bu makalelerin büyük çoğunluğunun Âşık Veysel’le ilgili olmadığı görülmüştür. Çalışma yapılırken Ulusal Tez Merkezi, Dergipark ve Google Akademik sitelerinden belgesel tarama yöntemi ile kaynakların bibliyografyalarına ulaşılmıştır. Ayrıca basımı bulunmayan kitapların künyesine Nadir Kitap internet sitesinden ulaşılmıştır.

Âşık Veysel ile ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında sadece edebiyat alanında değil psikoloji, felsefe, güzel sanatlar alanlarında da yapıldığı görülür. Yapılan çalışmalar incelendiğinde hayatı, eserleri, şiirleri üzerine incelemeler, gözlerini kaybetmesi vb. üzerine çalışmaların daha fazla olduğu görülmektedir.

Âşık Veysel hakkında yapılan eserlerin bibliyografik künyeleri bir arada verilerek bu konuda çalışma yapmak isteyen kişilere zaman tasarrufu sağlamak istenmiştir. Çalışma yapılırken karşılaşılan zorluklardan biri bazı eserler ile ilgili bilgilerin web sitelerinde bilgilerinin farklılık göstermesi olmuştur. Bu sorun bilgiler birkaç web sayfasında kontrol edilip eserin kendisine ulaşarak çözülmüştür. Bilgiler birkaç web sitesinde tarandıktan sonra eserlerin künyesi oluşturulduğu için çalışmanın yapılması çok zaman almıştır. Yaşanan bir başka sorun ise eski basım kitapların

künyesine ulaşmakta yaşanmıştır. Bu sorun ise Nadir Kitap web sitesinde eserlere ulaşmakla çözülmüştür.

Bibliyografya çalışması yapmak isteyen kişilerin karşılaşacağı en önemli zorluk doğru bilgiye ulaşmak olacaktır. Karşılaşılan bu zorluk için bulunan künye bilgileri birkaç yerden kontrol edilerek doğru bilgiye ulaşılmalıdır.

Âşık Veysel ile ilgili hazırlanan bibliyografyanın bu konuda çalışma yapmak isteyenlere yardımcı olacağı düşünülmektedir.

Etik Kurul İzni: Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Bu çalışma için hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale Türkoloji alanını kapsamaktadır.

Çatışma Beyanı: Makalenin yazarı bu çalışma ile ilgili herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Kaynakça

ACAROĞLU, T. (1961). Bibliyografya Nedir? Türk Kütüphaneciliği, 10(3-4), 135-140.

ÇEVİRME, H. (1992), Ahmet Kutsi Tecer'in Türk Folkloruna ve Halk Edebiyatına Katkıları, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

DergiPark Web Sitesi.

GENÇ, N. (2021), Âşık Veysel'in Şiirlerinin Söz Dizimi ve Sözlük Çalışması, İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Google Akademik Web Sitesi.

Nadir Kitap Web Sitesi.

OY, A. (1991). "Âşık Veysel". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 4, 6.

SAK, R. & SAK, İ. T. & ŞENDİL, Ş.Ç.Ö. & EŞREF, N. A. S. (2021). Bir Araştırma Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.

Ulusal Tez Merkezi YÖK.

UYSAL, İ. N. ve DEMİR, E. (2020), "Tarihî Tıp Metinleri Bibliyografyası", *Tarihsel ve Çağdaş Türk Lehçelerinde Tıp: Metinler, Tarih, Uygulamalar, Kavramlar, Terimler* (Ed. Dr. Meryem Arslan), 357-374, Ankara: Detay Yayıncılık.

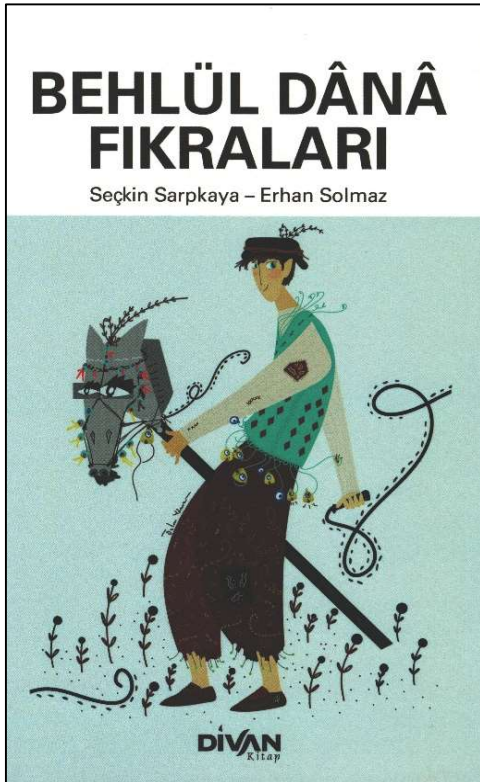
YAVUZ, O. (2020), Pir Sultan Abdal ve Âşık Veysel'de Varoluşçu Temalar, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.

Kitap İncelemesi/Book Review

GÜVEN, Kübra (2023). SARP KAYA, Seçkin ve SOLMAZ, Erhan (2023). Behlül Dâna Fıkraları. İstanbul: Divan Kitap, 148 s., *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8 (3), 191-194. DOI: 10.30568/tullis.1384465

SARP KAYA, Seçkin ve SOLMAZ, Erhan (2023). *Behlül Dâna Fıkraları*. İstanbul: Divan Kitap, 148 s.

Kübra GÜVEN*

Seçkin Sarpkaya ve Erhan Solmaz tarafından kaleme alınan *Behlül Dâna Fıkraları* adlı kitap, Ağustos 2023'te okurlarla buluştu. Divan Kitap'tan çıkan eser 13,5x21 cm boyutlarında olup 148 sayfadan oluşmaktadır. Ön kapağın üst kısmında kitabın ve yazarların adları; orta ve alt kısmında ise Özlem Yılmaz tarafından hazırlanan ve Behlül Dâna'nın gençlik demlerini gösteren bir çizim yer almaktadır. Kitabın arka kapağını çevirdiğimizde bizi Behlül Dâna ve kitap hakkında kısa bilgiler karşılamaktadır. Burada yazarlara göre kitabın temel amacı, "*Behlül Dâna'nın Türk dünyası mizahındaki yeri*"ni belirlemektir.

Kitabın jenerik ve içindekiler sayfalarını geçtikten sonra "ön söz, giriş, 3 ana bölüm, sonuç, kaynakça ve Behlül Dâna fıkralarının metinleri" karşımıza çıkmaktadır.

Kitabın dokuzuncu sayfasındaki "Değerli hocamız Prof. Dr. Fikret Türkmen'e..." ithafından sonra "Ön Söz" (s. 11-12) kısmı gelmektedir. Burada gülme, mizah ve fıkranın tanımları yapılmış; akabinde Behlül Dâna hakkında tanıtıcı mahiyette birkaç cümleye yer verilmiştir. "*O, halkın sözcüsü bir fıkrâ tipidir ve Türk kültüründe Azerbaycan ve İran Türk sahalarında güçlü bir şekilde sahiplenilmiştir.*" (s. 11) tespiti, burada dikkati çekmektedir. Ön söz başlığı, çalışmanın hazırlanmasında destek olan kişilere şükran duygularını ifade eden satırlarla sona ermektedir.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı ABD, e-posta: kbragven@hotmail.com, ORCID: 0009-0005-4047-4870.

Gönderilme Tarihi: 1 Kasım 2023

Kabul Tarihi: 29 Kasım 2023

Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

“Giriş” bölümünde (s. 13-22) yazarlar, Behlül Dâna’yı ve onun etrafında anlatılagelen fıkraları incelerken neler yaptıklarını “amaç, kapsam ve yöntem” başlıklarıyla okuyucuya açıklamaktadır. Burada ilk olarak fıkranın geçmişten günümüze sözlü, yazılı ve dijital kültür ortamlarında görüldüğü; eleştirme, uyarma, açıklama, ders verme gibi işlevleri yerine getirdiği; etkin bir mizah aracı olduğu; bir fıkraya güç veren unsurların başında fıkra tiplerinin geldiği gibi hususlara vurgu yapılmaktadır. Ardından yazarlar, Behlül Dâna’yı bir fıkra tipi olarak değerlendiren müstakil çalışmaların olmaması sebebiyle bu konuyu ele aldıklarını söylemekte ve şu sorulara cevap aramaktadır: “Behlül tipi neden Türk dünyasında, özellikle de Azerbaycan ve İran Türk sahalarında bu kadar benimsenip bir fıkra tipi olarak yer edinmiştir? Sünnî ve Şîî sözlü kültür dünyası Behlül’ü niye sahiplenmiştir? Behlül’ün Azerbaycan ve İran Türk sahasında karşısına aldığı karakterlere mesajları nedir?” (s. 15) Çalışmalarını 43 ana metin ve bunların 39 eş metni olmak üzere toplam 82 fıkra üzerinde sürdürdüklerini söyleyen yazarlar, Behlül’ün kimliğini ve mesajlarını ortaya koyabilmek için detaylı bir yapı ve içerik incelemesine giriştiklerini ve sonunda bir tipoloji ortaya koyduklarını ifade etmektedirler.

Girişten sonra kitabın üç ana bölümü gelmektedir: “Sınırları Aşan Gülmeceler: Türk Halk Bilgisinde Fıkra ve Fıkra Tipleri”; “Deli mi, Dâhi mi? Gerçekte ve Tahkiyede Türk Halk Bilgisinin Ortak Fıkra Tiplerinden Behlül”; “Deli Görünüşlü Dâhi Behlül’ün Fıkralardaki Tipolojisi”.

Kitabın “Sınırları Aşan Gülmeceler: Türk Halk Bilgisinde Fıkra ve Fıkra Tipleri” adlı birinci bölümünde (s. 23-34) “İnsan neden güler?” sorusunun Antik Çağ’dan beri çeşitli disiplinler tarafından ele alındığı, günümüzde de bu meselenin hâlâ tartışıldığı belirtilmektedir. Bilge filozoflardan Platon gülmeyi “ahlaki zafiyet”, yani insanın kendi öz kontrolünü kaybetmesi biçiminde açıklarken, Aristoteles gülmeyi “düşkünlük belirtisi” olarak tarif etmektedir. Bu tartışmanın Orta Çağ’da da devam ettiği, hatta mizahın soytarınlık, maskaralık olarak görüldüğü ve sadece belirli zamanlarda hoş karşılandığı dikkati çekmektedir. Yeniçağ ile değişen dünya düzeninin ve bilhassa Fransız İhtilali gibi gelişmelerin ise yeni bir başlangıca vesile olarak “serbest düşünme” kavramının önünü açtığı söylenebilir. Bu dönemde gülmenin mahiyeti ve gülmeye giden süreçlerin kuramsal açıklaması üzerine kafa yoran çok sayıda düşünür ortaya çıkmış ve bu da gülme kavramına dair yeni görüşleri gündeme getirmiştir. Bu bölümün “Türk Halk Bilgisinde Fıkra Türüne Genel Bir Bakış” (s. 25-27) adlı başlığında, fıkranın Türkiye sahasında tanımlarını yapan Pertev Naili Boratav, Dursun Yıldırım, Saim Sakaoğlu, Metin Ekici, Gülin Öğüt Eker gibi halk bilimi/halk edebiyatı alanına önemli katkılar sunmuş isimlerden yararlanan yazarlar, fıkraların “sosyal dokunun estetik yansıması” olduğunu belirtirler. Ayrıca Azerbaycan sahasında fıkra türü “latife (gülünç olma)” olarak ifade edilirken, İran Azerbaycan’ında “toplumsal yanlışların eleştirildiği estetik mecra” olarak tarif edilmektedir. Bu bölümün diğer başlığı olan “Türk Halk Bilgisindeki Belli Başlı Fıkra Tipleri ve Genel Özellikleri” (s. 27-34) başlığında, tip kavramını Dursun Yıldırım’ın tanımıyla veren yazarlar; tipi toplumsal konularda sözcülük edip kişi veya kişileri uyararak eleştirilerde bulunan anlatı unsuru olarak tanımlamışlardır. Ayrıca burada, Türk dünyasındaki fıkra tipleri

içinde en yaygın kişi olan Nasrettin Hoca'ya geniş yer vermişler ve hocanın diğer Türk boylarındaki isimlerine de değinmişlerdir.

Kitabın “Deli mi, Dâhi mi? Gerçekte ve Tahkiyede Türk Halk Bilgisinin Ortak Fıkra Tiplerinden Behlül” adlı ikinci bölümünde (s. 35-41), ilk olarak “behlül” kelimesinin anlamı üzerinde durulmuş ve sonunda şu genel tanıma ulaşılmıştır: “*Kendisini deliliğe vurmuş, mecnun gibi davranışlar sergileyen fakat özünde son derece akıllı olan ve deliliğini bir kılıf olarak kullanıp söylediği akıllıca sözler ve sert eleştirilerden zarar görmekten kurtulan güler yüzlü bir meczup.*” (s. 36) Akabinde Behlül Dâna'nın tarihî şahsiyetine de değinen yazarlar, Behlül'ün 8-9. yüzyılda Bağdat'ta yaşadığını; Behlül-i Dâna, Behlül-i Dîvâne, Sultânü'l-meczûbin ve Behlül er-Reşîd gibi isimlerle anıldığını söylemektedirler. Behlül'ün hangi kaynaklarda ne şekilde geçtiğini de aktaran yazarlar, ondaki deli görünüşlü dâhi tipinin kaynağını şu sözlerle açıklamaktadır: “*Onun nitelikleri tasavvuf, Şamanizm, Türk kültürünün diğer kodları ve fıkra türünün özelliklerini bir arada bulunduran bir portre ortaya çıkarmaktadır.*” (s. 41)

“Deli Görünüşlü Dâhi Behlül'ün Fıkralardaki Tipolojisi” adlı üçüncü bölümde (s. 42-53) ilk olarak Behlül'ün fıkra dünyasında nasıl tarif edildiğine, yani bir bakıma onun köken mitine odaklanan yazarlara göre, Behlül'ün “deli” olarak ifade edilişi, “deli” sıfatının ötekileştirme içermesine rağmen aslında gücü, kudreti ifade etmesi üzerinden anlamlandırılmaktadır. “Dâna” ve “dânende” ifadeleri günümüz Türkiye Türkçesinde yaygın olmasa da Farsçada “bilgili, bilen, bilgin, bilgiç” anlamlarına geldiği için Behlül, aynı zamanda kime ne cevap vereceğini iyi bilen, deliden ziyade akli başında bir kişi olarak değerlendirilmektedir. Fıkraların şahıs kadrosuna da değinen Sarpkaya ve Solmaz'a göre; Behlül Dâna'nın karşısına Harun Reşid, Şah Abbas, padişah, kadı, vezir gibi ismi bilinen veya bilinmeyen fıkra kahramanları çıkmaktadır. Behlül Dâna bunlarla olan sohbetlerinde, ismi etrafında oluşan tipin tüm özelliklerini sergilemektedir. Mesela Şah Abbas'a hayatın, gençliğin, gücün, iktidarın geçici olduğunu anlattığı fıkroda Behlül Dâna, delilik ve dâhilik arasındaki çizgiyi mizahın gücüyle birleştirmiş ve “düzeltici” işlevini kıvrak zekâsıyla yerine getirmiştir.

“Sonuç” kısmında (s. 54-56) kitabın genel bir değerlendirmesini yapan yazarlar, Behlül Dâna etrafında şekillenen fıkralardan hareketle varılan sonuçları dört madde halinde özetlemişlerdir. Genel kanaat, Behlül'ün “deli ve veli arasındaki ince çizgide dolaşan bir fıkra tipi” olduğu yönündedir. Ayrıca Behlül Dâna'nın geleneksel fıkra tipleri içerisinde Bektaşî anlatılarıyla da paralellik gösterdiğini belirtmişlerdir.

“Kaynakça”da (s. 57-60), Sarpkaya ve Solmaz'ın yararlandıkları 69 yaygın alfabetik sıraya göre düzenlenmiştir.

Son kısım olan “Behlül Dâna Fıkraları (Metinler)” adlı bölümde (s. 61-148), 43 ana metin ve bunların 39 eş metni olmak üzere toplam 82 fıkra metni yer almaktadır. Buradaki fıkralar genel olarak ders verici, eleştirici, günlük hayattan beslendiği kadar olağanüstü motiflere de sahip anlatılardır. “Allah Bilmir Ne Vaht Yağdırmağ Lazımdı?”, “Arvad Feli”, “Baggalın Çohbilmişdiyi”, “Başını Aldadı Uduram”,

“Behlül Danende’nin Hazırcavablığı”, “Behlül Danende Siçanların Padşahıdır”, “Eşşek, Sene Deyirem, Gonag, Sen Eşit”, “Soğan Al, Sarımsağ Al”, “Deryadan Çıhan El”, “Müselmanların Allah’ı”, “Sen Ağızlısan Yohsa Men?” ve “Gurumsagların Yoldaşı” bu bölümde dikkati çeken fıkra metinlerindedir.

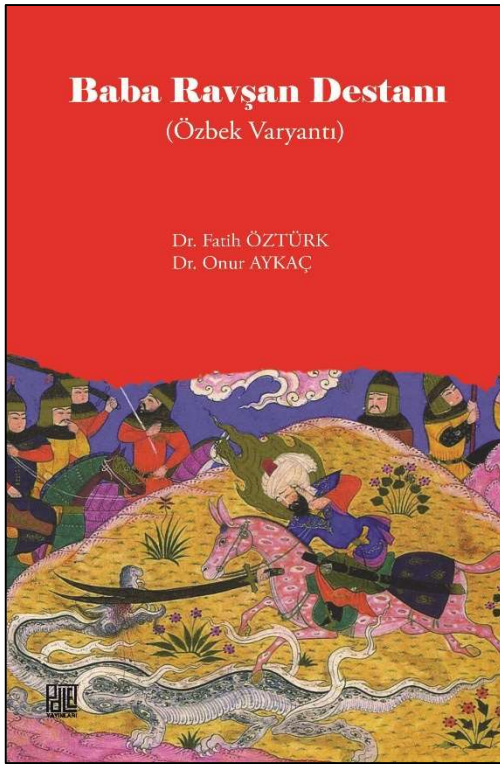
Behlül Dâna Fıkraları, gerçek bir karakterin fıkra tipine dönüşmesini ele almaktadır. Hakkında çok az bilgi bulunan Behlül Dâna’nın, yaşadığı dönemin sosyal ve siyasi olaylarına dair yaklaşımı “deli” kavramıyla ötekileştirilmesine sebep olsa da aslında kendisinin görüldüğü gibi biri olmadığı bu kitapla ortaya konulmaktadır. Elinizdeki bu eser, fıkra ve mizah çalışmalarına ilgi duyanlar için iyi bir kaynak teşkil edecektir.

Kitap İncelemesi/Book Review

SARIAYDIN, Nuhile (2023). ÖZTÜRK, Fatih ve AYKAÇ, Onur (2022). *Baba Ravşan Destanı (Özbek Varyantı)*. Konya: Palet Yayınları, 200 s., *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8 (3), 195-198.
DOI: 10.30568/tullis.1381076

ÖZTÜRK, Fatih ve AYKAÇ, Onur (2022). *Baba Ravşan Destanı (Özbek Varyantı)*. Konya: Palet Yayınları, 200 s.

Nuhile SARIAYDIN*

Türk halk edebiyatının en önemli edebî verimlerinden biri olan destanlar, tarihî süreç içerisinde nesilden nesile anlatılarak kendine yazılı ve sözlü ortamlarda yer bulmuştur. Bu destanlardan biri olan ve Özbek destan geleneğinde anlatılagelen *Baba Ravşan Destanı*, Fatih Öztürk ve Onur Aykaç tarafından kaleme alınan *Baba Ravşan Destanı (Özbek Varyantı)* adlı kitapla 2022 yılında okurlara ulaştı. Palet Yayınları tarafından neşredilen eser, 16x24 cm boyutlarında olup toplam 200 sayfadan oluşmaktadır. Kitabın ön kapağı, kırmızı zemin üzerinde iki satırdan oluşan başlık ve başlığın altında yazarların isimleri olacak şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca ön kapağın alt yarısını kaplayan minyatür, kitabın içeriğiyle tamamen uyumlu olup söz konusu destanda Hz. Ali'nin on iki fersah uzunluğundaki ejderhayı öldürdüğü anı

hatırlatmaktadır. İbn-i Hüsam Husafi'nin *Hâverân-nâme*'sinden alındığı belirtilen bu minyatürde, Hz. Ali'nin atı Düldül ve kılıcı Zülfikâr da görülmektedir. Kitabın arka kapağında ise Türk dünyası destan geleneğinde yer alan Hz. Ali cenkleri üzerine ülkemizde yeterli sayıda çalışma yapılmadığı belirtilmiş; bu eksikliği gidermek amacıyla yola çıkarak Türkmen varyantıyla literatüre yerleşen ancak Özbek destancılık geleneğinde de kendine yer bulan *Baba Ravşan Destanı*'nin ele alındığı dile getirilmiştir.

* Doktora Öğrencisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı ABD, e-posta: nuhilesariaydin@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0538-4755

Gönderilme Tarihi: 25 Ekim 2023

Kabul Tarihi: 28 Kasım 2023

Yayımlanma Tarihi: 30 Aralık 2023

Elimizdeki *Baba Ravşan Destanı (Özbek Varyantı)* adlı çalışma; “Nurbay Abdülhekimoğlu’nun Ön Sözü”, “Yazarların Ön Sözü” ve “Giriş” başlıklarını takip eden iki ana bölüme ek olarak “Sonuç”, “Kaynakça”, “Baba Ravşan Destanı’nın Transkripsiyonlu Metni ve Türkiye Türkçesine Aktarımı”, “Sözlük” ve “Dizin” bölümlerinden oluşmaktadır.

Kitabın künyesinin (s. 2) bulunduğu sayfadan sonra, Baba Ravşan Destanı’nın Özbek varyantını Kiril alfabesine aktaran Nurbay Abdülhekimoğlu’nun “Halk Bilgeliğinin Örneği” başlığıyla kaleme aldığı ön söz (s. 5-8) okurları karşılamaktadır. Burada Abdülhekimoğlu, destanın Özbek varyantını Kiril alfabesine geçirme amacının gençleri halk bilgeliğiyle tanıştırma ve terbiye etme olduğunu belirterek destanın son haline gelmesindeki süreci kısaca anlatmıştır. Ayrıca Hz. Ali’nin bu destanda geçen kahramanlıklarına ve kültürümüzde “*küçük bir şiir parçasının bağına büyük bir tarih sığdırma*” (s. 7) yeteneğine de değinmiştir. Nurbay Abdülhekimoğlu’nun ön sözünden sonra “Yazarların Ön Sözü” (s. 9-10) gelmektedir. Öztürk ve Aykaç; literatürde Türkmen varyantıyla bilinen Baba Ravşan Destanı’nın Özbek varyantının ilk kez Türkiye Türkçesine kazandırılmış olduğunu, eserde bu varyantın detaylı bir dil ve edebiyat incelemesinin yapıldığını vurgulamıştır. Ayrıca burada yer alan şu not, okurları ne ile karşılaşacakları hususunda uyarılmaktadır: “*Elinizdeki bu kitap görünüşte adını Baba Ravşan’dan alsa da destanın başkahramanı yine Hz. Ali’dir*” (s. 9). Böylece kitabın adında geçmese de okurların aslında bir Hz. Ali cengini okuyacakları en başında söylenmektedir. Yine burada yer alan “*Halk bilimi sahasında çalışmalarını sürdüren Onur Aykaç, eserin giriş ve birinci bölümünü; Özbek Türkçesi ve edebiyatı alanında çalışmalarını sürdüren Fatih Öztürk ise eserin ikinci bölümünü ve destanın Özbek Türkçesinden Türkiye Türkçesine aktarıldığı kısmı kaleme almıştır.*” (s. 9-10) notu, kitabın nasıl şekillendiği hususunda bilgi vermektedir.

“Giriş” (s. 15-22) bölümü üç alt başlıktan oluşmaktadır. “Hz. Ali Cenknâmelerine Genel Bir Bakış” (s. 15-18) başlığında, tarihî şahsiyetlerin adını yaşatmak ve gençlere tarih bilgisi aşlamak amacıyla yazılan cenknâmelerin en çok bilinenlerinin Hz. Ali cenknâmeleri olduğu, bu cenknâmelerin manzum, mensur veya manzum-mensur karışık bir şekilde yazıldığı/ anlatıldığı, metinlerin büyük oranda eski Anadolu Türkçesinin dil özelliklerini yansıttığı vs. vurgulanmıştır. Ayrıca Hz. Ali cenknâmelerinin olay örgüsünde başkahramanın Hz. Ali, mekânların merkezinin Medine ve olayları yönlendirici konumundaki kişinin ise Hz. Peygamber olduğu ifade edilmiştir. “Baba Ravşan Destanı Üzerine Yapılan Çalışmalar” (s. 18-21) adlı başlıkta, Baba Ravşan Destanı’nı Türkiye sahasında inceleyen altı çalışma olduğu söylenmiş ve bu çalışmalar hakkında kısa bilgiler verilmiştir. “Baba Ravşan Destanı’nın Yayımında İzlenen Yöntem” (s. 21-22) başlığında ise ilk olarak destanın 1992 yılında Kiril alfabesine aktarılan Özbek versiyonunun temin edildiği, ardından Kiril harfli metnin transkripsiyon harflerine aktarıldığı ve akabinde metnin Türkiye Türkçesine nakledildiği belirtilmiştir. Burada kitabın yayımı sürecinde yazarların izledikleri yol, yedi madde halinde okurlara aktarılmıştır.

Eserin “Baba Ravşan Destanı’nın Yapısal İncelemesi” (s. 23-42) başlıklı birinci bölümü; destanın halk bilimi açısından detaylı şekilde incelenmesine ayrılmıştır. Bu bölüm Baba Ravşan Destanı’nın “olay örgüsü, şahıs kadrosu, mekânı, zamanı, şekil özellikleri ve belli başlı motifleri” hakkındaki bilgileri konu edinmektedir. “Baba Ravşan Destanı’nın Olay Örgüsü” (s. 23-25) başlığında; destanın epizot yapısı on altı madde halinde özetlenmiştir. “Baba Ravşan Destanı’nın Şahıs Kadrosu” (s. 25-30) başlığında, destanda ismi geçen ve olayların akışında önemli bir yere sahip olan dokuz kişi detaylı şekilde incelenmiştir. Bu kişilerin dışında kalan, yazarların tabiriyle “*destan boyunca olayların akışında tesiri olmayan, anlatıda birer fon olarak yer alan*” (s. 30) kişiler veya varlıklar da “Diğer Kişiler/Varlıklar” başlığı altında verilmiştir. Baba Ravşan Destanı’nın şahıs kadrosuna detaylı olarak bakıldığında, her ne kadar destana Baba Ravşan ismini verse de destanın asıl kahramanının Hz. Ali olduğu görülmektedir. Hz. Ali, yiğitliği ve cesaretiyle her daim içinde gaza ruhunu canlı tutan ve zor durumdaki Müslümanları korumaya çalışan bir kişidir. Ayrıca destanda Hz. Ali’nin en önemli yardımcılarının atı Düldül ve kılıcı Zülfikâr olduğu da vurgulanmıştır. Yazarlar tarafından destanın ikinci kahramanı olarak ifade edilen Baba Ravşan; 70’li yaşlarda, çokça eşe sahip ve fakir bir adamdır. Baba Ravşan, bir Yahudi ile olan alacak verecek meselesinin çözümü için Hz. Peygamber’e başvurmuş ve o an mecliste bulunan Hz. Ali’nin meseleyi çözmek için öne atılmasıyla da destandaki büyük macera başlamıştır. Destanın diğer kahramanı Hz. Peygamber’dir. Destanda sadece ashabıyla mescitte tasvir edilen Hz. Peygamber’in miraçta göğe yükselmesinden, Cebrail ile konuşabilmesinden ve Medine’de yaşayan yoksul bir peygamber olmasından da bahsedilmektedir. Bu isimlerin dışında Medine’ye altı ay mesafedeki Berber şehrinin hükümdarı Mergub Şah; Mergub Şah’ın vezirleri Meşhur Vezir ve Makbul Vezir; Baba Ravşan’a borç veren Yahudi tüccar Yehuda; Mergub Şah’ın en güçlü pehlivanı Gaygam; Mergub Şah’ın çalgıcısı Matlabhan da eserde tanıtılmıştır. Bu başlıkta son olarak, destanda birer fon olarak yer aldığı ifade edilen kişiler ve varlıklar yaşadıkları şehre göre sıralanmıştır. “Baba Ravşan Destanı’nda Mekân” (s. 30-31) başlığında; destanda pek çok mekânın adının geçtiği fakat Medine ve Berber şehirlerinin asıl mekân olarak değerlendirildiği görülmektedir. Yazarların da belirttiği gibi “*destandaki olaylar Medine’de başlamış, Berber şehrinde devam etmiş ve yine Medine’de son bulmuştur.*” (s. 30) “Baba Ravşan Destanı’nda Zaman” (s. 31) başlığında, destanın geçtiği zaman tam olarak bilinmemekle beraber yapılan çıkarımlar sonucu olayların 622 ile 630 tarihleri arasında geçtiği değerlendirilmiştir. Yine destanda geçen bazı ifadelerin tarihi düşünüldüğünde, birtakım olayların anlatıcı tarafından metne sonradan dâhil edildiğinin anlaşıldığı ifade edilmiştir. “Baba Ravşan Destanı’nın Şekil Özellikleri” (s. 31-33) başlığında; destanın nazım-nesir karışık bir yapıya sahip olduğu, destanda duygu yoğunluğunun genellikle şiirlerle okuyucuya aktarıldığı, en çok şiirin Hz. Ali’nin ağzından okurlara ulaştırıldığı, destanda genel olarak dörtlüklerin tercih edildiği vs. söylenmiştir. Birinci bölümün son başlığı olan “Baba Ravşan Destanı’nın Belli Başlı Motifleri” (s. 33-42) başlığında ise çok kapsamlı bir motif incelemesi yapılmıştır. Stith Thompson’ın *Motif-Index of Folk-Literature* (Halk Edebiyatı Motif İndeksi) adlı altı ciltlik indeksinde yer alan 23 ana başlıktan 9’una bu destanda karşılık bulunmuştur. Söz konusu 9 motif “hayvanlar, yasak, ölüm,

olağanüstülükler, imtihanlar, aldatmalar, ödüller ve cezalar, din, çeşitli motifler (formülistik sayılar)” dır. Destanda en çok örnek “formülistik sayı” motifine ait olsa da destana yön veren en önemli motifin “aldatma” motifi olduğu görülmektedir. “Çünkü destandaki ana aksiyon, Hz. Ali’nin Berber şehrinde kendisini Kaşamşam adlı bir köle olarak tanıtmamasıyla, yani Berber şehrindekileri aldatmasıyla başlamaktadır.” (s. 41)

Eserin “Baba Ravşan Destanı’nın Ses ve Biçim Bilgisi İncelenmesi” (s. 45-78) adlı ikinci bölümünde; destan metni kapsamlı bir şekilde ses ve biçim bilgisi yönünden incelenmiştir. Ses bilgisi için “Ünlüler”, “Ünsüzler”, “Ünlü Uyumları” başlıklarına yer verilmiş ve destandan seçilen örneklerle söz konusu üç başlık detaylandırılmıştır. Ayrıca pek çok ses olayı, Çağatay Türkçesiyle karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Biçim bilgisi içinse “İsimler”, “Fiiller” şekilde bir başlıklandırmaya gidilmiş ve yine destandan seçilen örneklerle söz konusu iki başlık detaylandırılmıştır.

Eserin ikinci bölümünü “Sonuç” (s. 79-80) başlığı takip etmektedir. Burada destana dair genel bir değerlendirmeye yer verilmiştir. Destandaki bazı dil yapılarına bakarak Baba Ravşan Destanı’nın Türkmenistan üzerinden Özbekistan coğrafyasına yayıldığı bilgisine yer verilmesi, sonucun en dikkat çekici tespitidir. Sonuçtan sonra gelen “Kaynakça” (s. 81-86) başlığında ise eserin hazırlanmasında yararlanılan seksen dört kaynak, yazarların soyadına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.

Çalışmaya esas teşkil eden metni içeren “Baba Ravşan Destanı’nın Transkripsiyonlu Metni ve Türkiye Türkçesine Aktarımı” (s. 87-186) bölümü, okurların zorlanmadan takip edebileceği bir şekilde hazırlanmıştır. Yan yana sayfaların sol tarafında Özbek Türkçesi transkripsiyonu, sağ tarafında ise ilgili bölümün Türkiye Türkçesine aktarılmış hali verilmiştir.

Destan metninin ardından “Sözlük” (s. 187-195) ve “Kişi ve Yer Adları Dizini” (s. 196-200) gelmektedir. Sözlük kısmında, destan metni her ne kadar Türkiye Türkçesine aktarılsa da özellikle şiir kısımlarında ahengi bozmamak için orijinal haliyle bırakılan kelimelerin Türkiye Türkçesindeki karşılıkları verilmiştir. Kişi ve yer adları dizinini içeren sayfalarda ise araştırmacıların işini kolaylaştırmak için destandaki kişi ve yer adlarının geçtiği sayfalar sıralanmıştır.

Kimi zaman hayalî ve destansı, kimi zamansa gerçek ve tarihî kişileriyle bizlere yiğit, âdil, eli açık, ahlaklı, hoşgörülü, ilim sahibi Müslüman tipinin örneklerini sunan cenknâmelere, sadece Anadolu sahasında değil tüm Türk coğrafyasında rastlamak mümkündür. Türkmenistan üzerinden Özbek coğrafyasına geçtiği düşünülen Baba Ravşan Destanı’nı içeren bu çalışma, cenknâme okumayı sevenler için iyi bir alternatif olacaktır. Ayrıca Türk dünyasında adı bilinen, ancak henüz Türkiye Türkçesine kazandırılmamış olan bir Hz. Ali cengini bizlere sunuyor olması, çalışmanın akılda kalan başka bir yönüdür.